

คู่มือพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นางสาวรุ่งฤทัย บุญมาศ
นักวิชาการศึกษาชำนาญพิเศษ

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

“ ยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำ
หรือเป็นปัญหา แก่สังคมประการใด แท้จริงต้องการจะเป็นคนดี
มีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น
แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำ
ควบคุมให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง ในฐานะที่เป็นครู ผู้สอน
เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุด
เพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุก ๆ ด้าน รองลงมาจากบิดามารดา”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ตอนหนึ่ง ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
วันอังคารที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ.2515
(กรมสุภาพจิต. 2546 : คำนำ)

คำนำ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นนโยบายสำคัญที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งนำไปดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ก่อให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบต่อผู้คนทั้งด้านบวกและด้านลบ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคน ทุกฝ่าย ดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ มีการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกันของครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาให้การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน อีกทั้งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่คุณภาพของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและชีวิตที่เป็นสุข โดยมีบุคลากรทุกคนในโรงเรียนร่วมมือกันดำเนินงาน ทั้งผู้บริหาร และครู โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูจึงมีคุณค่าว่าภาคภูมิใจยิ่งการศึกษา ด้วยเหตุผลความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำคู่มือการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัด เพื่อใช้ประกอบโครงการพัฒนาคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

หวังว่าเอกสารชุดนี้คงเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้สู่การพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

นางสาวรุ่งฤทัย บุญมาศ
นักวิชาการศึกษาคำนาญการ

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	4
กลยุทธ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	5
เป้าหมายความสำเร็จ และมาตรการ	6
นโยบาย 3 D และพบกันทุกวันอังคาร คุณหญิง ดร.กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	7
รั้วที่ 4 รั้วโรงเรียน : โรงเรียนป้องกันยาเสพติด	8
นโยบายสู่การปฏิบัติ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3	
ประจำปีงบประมาณ 2552	9
ขอบข่ายและมาตรฐานคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	11
ความรู้สำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	14
แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา	21
การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา	22
- การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	22
- การคัดกรองนักเรียน	27
- การส่งเสริมนักเรียน	29
- การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	30
- การส่งต่อนักเรียน	31
มาตรฐานตำแหน่ง และมาตรฐานวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ที่เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน)	33
แนวคิดเชิงระบบในโรงเรียน	34
บรรณานุกรม	38
ภาคผนวก	39
- ตัวอย่างเครื่องมือของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	40

บทที่ 1

บทนำ

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการ ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ปัญหา เศรษฐกิจ ปัญหา การระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งล้วนแต่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิต และสุขภาพกายของทุกคน จนนำไปสู่การเกิดปัญหาและสภาวะวิกฤติทางสังคม

ดังนั้น ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิต จึงจำเป็นต้องที่ทุกโรงเรียน ในฐานะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤติสังคม จึงควรนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

นโยบายสู่การปฏิบัติ

สภาวะวิกฤติ	นโยบาย สพร.	มาตรการสู่การปฏิบัติ
➤ ภัยสารเสพติด ➤ ความล้มเหลวทางการเรียน อาชีพ ➤ ภัยทางเพศ ➤ ความรุนแรงการกลั่นแกล้งรังแก ➤ อุบัติภัย ฯลฯ	สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกำหนดมาตรการสนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพนักเรียนเน้นกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาป้องกัน แก้ไขปัญหา และการคุ้มครองสิทธิเด็กโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1. สร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนมีมาตรฐานในการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2. จัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพทางสังคม สิทธิเด็ก ตลอดจนป้องกัน แก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียน เช่น ปัญหาสารเสพติด ปัญหาพฤติกรรม ปัญหาทางเพศ โดยประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองชุมชน และองค์กรในท้องถิ่น

สภาวะวิกฤติ	นโยบาย สพร.	มาตรการสู่การปฏิบัติ
		3. สร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เชื่อมโยง ความรู้สารสนเทศและความ ร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4. ประสาน การจัดทำข้อมูล สารสนเทศ เพื่อการพัฒนา ส่งเสริมแก้ไข และส่งต่อนักเรียนในทุกระดับ และทุกประเภท

กรอบแนวคิด

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีความเชื่อว่า

- ❖ ทุกคนต้องการความรัก ความเข้าใจ การให้อภัย การให้โอกาส อยากเป็นคนดี มีปัญหาและมีความสุข
- ❖ ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน
- ❖ ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ความหมาย

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน ฯลฯ มีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้

2. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ขอบข่ายและมาตรฐานคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขอบข่ายและมาตรฐานคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีทั้งหมด 12 มาตรฐาน 28 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านผลผลิต 3 มาตรฐาน 8 ตัวชี้วัด, ด้านกระบวนการ 4 มาตรฐาน 11 ตัวชี้วัด, ด้านปัจจัย 5 มาตรฐาน 9 ตัวชี้วัด ซึ่งได้จัดขอบข่ายและมาตรฐานจำแนกในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านผลผลิต (OUT PUT)

ด้าน	ขอบข่าย	มาตรฐาน	เอกสาร/กิจกรรม/หลักฐานที่เป็นรูปธรรม
ผลผลิต	คุณลักษณะ ของนักเรียน	1.1 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิต ที่ดีสามารถปรับตัวเข้ากับ สังคมและสิ่งแวดล้อมได้ อย่างเหมาะสม	- รายงานการประเมินสุขภาพและสมรรถภาพ ทางร่างกาย - รายงานการประเมินความฉลาด ทางอารมณ์ (E.Q.) - รายงานการสรุปปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน
		1.2 สามารถเรียนได้เต็ม ศักยภาพและมีเจตคติที่ดี ต่อการเรียนรู้และการทำงาน	- ระเบียบสะสม - ระเบียบผลการเรียน - แฟ้มสะสมงาน
		1.3 มีความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่พอเหมาะกับ ตนเอง	- รายงานสรุปผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ☐ ด้านการสงเคราะห์ ☐ ด้านการมีรายได้ระหว่างเรียน - รายงานผลการสำรวจการช่วยเหลือนักเรียน ☐ ด้านการคุ้มครอง

2. ด้านกระบวนการ (PROCESS)

ด้าน	ขอบข่าย	มาตรฐาน	เอกสาร/กิจกรรม/หลักฐานที่เป็นรูปธรรม
กระบวนการ	การบริหารและการจัดการ	2.1 มีการบริหารและการจัดการด้านการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างเป็นระบบ	- คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน - แผนปฏิบัติการการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - รายงานการประเมินเพื่อทบทวนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
		2.2 มีการพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีและมีทักษะในการเป็นครูที่ปรึกษา เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	- แผนพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - แบบรายงานผลการพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
		2.3 ครูที่ปรึกษาผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีการประสานสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง	- แบบรายงานการประสานงานเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับผู้ปกครอง ฝ่ายต่าง ๆ
		2.4 มีกระบวนการช่วยเหลือ นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ	- ระเบียบสะสม - รายงานการคัดกรองนักเรียน - บันทึกการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - บันทึกการติดต่อประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน - บันทึกการติดต่อประสานงานกับผู้ปกครอง - บันทึกผลการจัดกิจกรรมโฮมรูม - แบบรายงานการจัดทุนการศึกษา, ทุนอาหารกลางวันและรายงานการช่วยเหลือนักเรียน - สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

3. ด้านปัจจัย (INPUT)

ด้าน	ขอบข่าย	มาตรฐาน	เอกสาร/กิจกรรม/หลักฐานที่เป็นรูปธรรม
ปัจจัย	ฝ่ายบริหาร	3.1 มีความสามารถในการบริหารและการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	- รายงานผลการสำรวจความพึงพอใจของครูในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นิเทศ ติดตามและแบบรายงานการประเมินเพื่อทบทวนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
	ครูที่ปรึกษา	3.2 ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีในบทบาทหน้าที่การดูแลช่วยเหลือนักเรียน	- รายงานแบบสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - รายงานสรุปผลการให้ความช่วยเหลือนักเรียน
		3.3 ครูที่ปรึกษามีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์	- รายงานการสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
	ผู้ปกครอง	3.4 ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือบุตรหลานของตน	- รายงานการสื่อสารกับผู้ปกครอง - รายงานการจัดพบปะผู้ปกครอง (Classroom meeting)
	สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน	3.5 มีสถานที่จัดเก็บเอกสารข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคลและอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการดูแลช่วยเหลือ	- รายงานการสำรวจความพึงพอใจของ ครูในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ประโยชน์ของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นักเรียน

1. ได้รับการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง
2. ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันแก้ไขปัญหาทั้งด้านการเรียนรู้และความสามารถพิเศษ
3. ได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัวมีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข
4. มีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครู และผู้ปกครอง

ครู

1. ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน
3. มีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา
4. มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

ผู้บริหาร

1. รู้ศักยภาพของครูในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้
2. ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน หลักสูตร และคุณภาพการจัดการศึกษา
3. มีรูปแบบกระบวนการพัฒนาและการพัฒนาเชิงระบบภายใต้การมีส่วนร่วม

ผู้ปกครอง ชุมชน

1. ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน
2. เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน
3. เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานและบุคคลในชุมชน
4. มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง

โรงเรียน

1. มีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา
2. ได้รับการยอมรับ การสนับสนุน และความร่วมมือจากชุมชน บุคลากร องค์กรที่เกี่ยวข้อง
3. มีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และเอื้ออาทร

เขตพื้นที่การศึกษา

1. พัฒนานวัตกรรมในการพัฒนานักเรียน
2. พัฒนานองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงาน การนิเทศติดตามผล ประเมินผล เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. มีระบบข้อมูลสารสนเทศทั้งข้อมูลระดับบุคคล และระดับโรงเรียนเพื่อพัฒนางานต่อไป

ประเทศชาติ

1. นักเรียนมีคุณภาพดี มีปัญญา และมีความสุข
2. มีการเชื่อมโยงข้อมูลของเยาวชนทุกระดับ
3. ลดปัญหาที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชน ลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่างๆ
4. ประชาชนมีคุณภาพเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ

บทที่ 2

หลักการ นโยบาย แนวคิด ทฤษฎี

พระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นความตอนหนึ่งในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในวันอังคารที่ 28 พฤศจิกายน 2515 ความว่า "เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำหรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้ที่จริงต้องการจะเป็นคนดี มีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำควบคุมให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง ในฐานะหน้าที่ที่เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเหลือเขาได้มากที่สุด เพราะมีส่วนควบคุมใกล้ชิดอยู่ทุก ๆ ด้าน รองลงมาจากบิดามารดา"

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 80 (3) "พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกความเป็นไทย มีระเบียบวินัย..."

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดความมุ่งหมาย และหลักการการจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ(5)) ทั้งนี้ การจัดการกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็นรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิด มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ"

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักการ ข้อ 1 “เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความ เป็นสากล” และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้ "เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนรักการอ่านรักการเรียนรู้การค้นคว้า..."

จรรยาบรรณครูต่อผู้รับบริการ

1. ต้องรักและเมตตาเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจศิษย์
2. ต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และนิสัยที่ตรงตามแกัศษย์
3. ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งกาย วาจา และจิตใจ
4. ต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญ ทางกาย จิตใจ อารมณ์ของศิษย์

มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีทั้งหมด 3 มาตรฐาน 12 ตัวชี้วัด แบ่งเป็น 3 ด้าน

1. มาตรฐานด้านนักเรียน มี 1 มาตรฐาน 5 ตัวชี้วัด เน้นให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
2. มาตรฐานด้านกระบวนการ มี 1 มาตรฐาน 3 ตัวชี้วัด เน้นให้มีการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. มาตรฐานด้านปัจจัย มี 1 มาตรฐาน 4 ตัวชี้วัด เน้นให้มีสื่อ บุคลากร เครื่องมือ เพื่อดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานด้านนักเรียน

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ตัวชี้วัดที่ 1 รู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้

ตัวชี้วัดที่ 2 มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขลักษณะนิสัยที่ดี

ตัวชี้วัดที่ 3 มีทักษะชีวิตและสามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันภัย อันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ตัวชี้วัดที่ 4 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม

ตัวชี้วัดที่ 5 มีเจตคติที่ดี และมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 2 มีการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือ

ตัวชี้วัดที่ 1 มีการวางระบบบริหารจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 2 มีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1 มีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2.2 มีการคัดกรองนักเรียน

2.3 มีการส่งเสริมพัฒนานักเรียนที่หลากหลาย

2.4 มีการป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไข

2.5 มีการส่งต่อนักเรียนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาอย่างเป็นระบบ และมีเครือข่าย

สหวิชาชีพ

ตัวชี้วัดที่ 3 มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 3 มีบุคลากร สื่อ เครื่องมือ เพื่อดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ตัวชี้วัดที่ 2 ครูมีความสามารถในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้ปกครอง ชุมชน ให้ความร่วมมือเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ตัวชี้วัดที่ 4 มีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เกณฑ์การประเมิน

มาตรฐานด้านนักเรียน

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ตัวชี้วัดที่ 1 รู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 ร้อยละ 70 รู้ความสนใจ ความถนัด ความสามารถจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง

ระดับที่ 2 ร้อยละ 70 มีระดับที่ 1 และสามารถวิเคราะห์ตัดสินใจเลือกเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม

ระดับที่ 3 ร้อยละ 70 มีระดับที่ 2 กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์

ระดับที่ 4 ร้อยละ 70 มีระดับที่ 3 และแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

ตัวชี้วัดที่ 2 มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสุขลักษณะนิสัยที่ดี

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 ร้อยละ 70 มีน้ำหนัก ส่วนสูง ตามเกณฑ์มาตรฐาน (กรมอนามัย)

ระดับที่ 2 ร้อยละ 70 มีระดับที่ 1 และสามารถป้องกัน ดูแลสุขภาพตนเองได้

ระดับที่ 3 ร้อยละ 70 มีระดับที่ 2 และร่าเริง แจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์และปรับตัวได้

ระดับที่ 4 ร้อยละ 70 มีระดับที่ 3 และเป็นแบบอย่างที่ดีให้คำแนะนำแก่ผู้อื่นได้

ตัวชี้วัดที่ 3 มีทักษะชีวิตสามารถหลีกเลี่ยงป้องกันภัยอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึง

ประสงค์

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 ร้อยละ 98 มีความรู้ความเข้าใจ ในสิ่งที่เป็นพิษภัย อันตรายและ
พฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์

ระดับที่ 2 ร้อยละ 98 มีระดับที่ 1 สามารถวิเคราะห์และจำแนกสิ่งที่เป็นพิษภัย
อันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ระดับที่ 3 ร้อยละ 98 มีระดับที่ 2 รู้เท่าทันและกล้าที่จะปฏิเสธสิ่งที่เป็นพิษภัย
อันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ระดับที่ 4 ร้อยละ 98 มีระดับที่ 3 สามารถชักชวนหรือส่งเสริมให้เพื่อนประพฤติ
ตนตามแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม

ตัวชี้วัดที่ 4 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 ร้อยละ 70 รับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิก
ของครอบครัว

ระดับที่ 2 ร้อยละ 70 มีระดับที่ 1 และปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสถานศึกษา

ระดับที่ 3 ร้อยละ 70 มีระดับที่ 2 ปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน
และสังคม

ระดับที่ 4 ร้อยละ 70 มีระดับที่ 3 และเป็นแบบอย่างที่ดีของสถานศึกษา
ชุมชน และสังคม

ตัวชี้วัดที่ 5 มีเจตคติที่ดีและทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 ร้อยละ 70 รู้จักการงานและอาชีพ

ระดับที่ 2 ร้อยละ 70 มีระดับที่ 1 และรู้ความสนใจด้านอาชีพของตนเอง

ระดับที่ 3 ร้อยละ 70 มีระดับที่ 2 และมีแนวทางในการตัดสินใจเลือกอาชีพ

ระดับที่ 4 ร้อยละ 70 มีระดับที่ 3 และมีทักษะและประสบการณ์ในการ
ประกอบอาชีพ ที่ถนัดและสนใจ

มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 2 มีการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 1 มีการวางระบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 มีโครงสร้างการบริหารงาน

ระดับที่ 2 มีระดับที่ 1 และมีการคัดสรรและแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ

ระดับที่ 3 มีระดับที่ 2 และมีแผนงาน โครงการ ปฏิทินปฏิบัติงานตามแผนที่
ชัดเจน และจัดทำคู่มือปฏิบัติงานของสถานศึกษา

ระดับที่ 4 มีระดับที่ 3 และพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของ
สถานศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 2 มีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1 มีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 มีการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลด้วยวิธีหลากหลาย

ระดับที่ 2 มีระดับที่ 1 และมีการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

ระดับที่ 3 มีระดับที่ 2 มีการวิเคราะห์และสรุปผล

ระดับที่ 4 มีระดับที่ 3 และมีการนำข้อมูลไปใช้ส่งเสริม พัฒนา

ช่วยเหลือนักเรียน

2.2 มีการคัดกรองนักเรียน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 มีการคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ระดับที่ 2 มีระดับที่ 1 มีการสรุปผลการคัดกรองนักเรียนครบทุกคน

ระดับที่ 3 มีระดับที่ 2 มีการสรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นระดับชั้น

ระดับที่ 4 มีระดับที่ 3 และมีการนำผลที่ได้จากการคัดกรองนักเรียน มาจัดทำ

สารสนเทศระดับสถานศึกษาและนำไปใช้

2.3 มีการส่งเสริมพัฒนานักเรียนที่หลากหลาย

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 มีแผนงานโครงการกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียน

ระดับที่ 2 มีระดับที่ 1 มีการปฏิบัติงานตามแผน

ระดับที่ 3 มีระดับที่ 2 และมีการประเมินสรุปผลและรายงานผล

ระดับที่ 4 มีระดับที่ 3 และมีการติดตามพฤติกรรมและพัฒนาศักยภาพ

ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

2.4 มีการป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไข

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 มีการวางแผนการให้คำปรึกษาเบื้องต้น การจัดกิจกรรมซ่อมเสริม
และสื่อสารกับผู้ปกครอง

ระดับที่ 2 มีระดับที่ 1 และมีกิจกรรมป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขที่สอดคล้อง
กับสภาพปัญหา

ระดับที่ 3 มีระดับที่ 2 และมีการติดตามผลการดูแลช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง

ระดับที่ 4 มีระดับที่ 3 และนักเรียนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มมีปัญหาได้รับการป้องกัน
ช่วยเหลือแก้ไขให้มีพฤติกรรมดีขึ้น

2.5 มีการส่งต่อนักเรียนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาอย่างเป็นระบบและมีเครือข่าย
สหวิชาชีพ

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 มีเครือข่ายการส่งต่อภายในและภายนอก
ระดับที่ 2 มีระดับที่ 1 และมีการส่งต่อภายในและภายนอกพร้อมข้อมูลการ
ช่วยเหลือเบื้องต้น
ระดับที่ 3 มีระดับที่ 2 และมีการติดตาม ประเมินผล สรุปผล รายงานผล
การส่งต่อ
ระดับที่ 4 มีระดับที่ 3 และมีการปรับปรุงพัฒนาการส่งต่ออย่างเป็นระบบ
และมีเครือข่ายสหวิชาชีพ

ตัวชี้วัดที่ 3 การนิเทศ กำกับ ติดตามดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 มีแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
นักเรียน
ระดับที่ 2 มีระดับที่ 1 และมีการดำเนินงานตามแผน
ระดับที่ 3 มีระดับที่ 2 มีการรายงานผล
ระดับที่ 4 มีระดับที่ 3 และมีการนำผลมาปรับปรุงและประชาสัมพันธ์

มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 3 มีบุคลากร สื่อ เครื่องมือเพื่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 ผู้บริหารมีนโยบายการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ระดับที่ 2 มีระดับที่ 1 และมีความรู้ความเข้าใจให้ความสำคัญงานระบบการ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ระดับที่ 3 มีระดับที่ 2 และมีการพัฒนาตนเอง และพัฒนางานระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน
ระดับที่ 4 มีระดับที่ 3 และมีการสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานระบบการ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 2 ครูมีความสามารถในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 มีความรู้ความเข้าใจ
ระดับที่ 2 มีระดับที่ 1 มีการพัฒนาตนเอง
ระดับที่ 3 มีระดับที่ 2 และสามารถปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

ระดับที่ 4 มีระดับที่ 3 และให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้ร่วมงานและสร้างเครือข่าย
ในการปฏิบัติงาน

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้ปกครอง ชุมชน ให้ความร่วมมือเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือนักเรียน
เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 มีการติดต่อสื่อสารกับโรงเรียน
ระดับที่ 2 มีระดับที่ 1 และให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในกิจกรรมการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน
ระดับที่ 3 มีระดับที่ 2 และมีเครือข่ายผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ระดับที่ 4 มีระดับที่ 3 และมีแผนงาน โครงการ กิจกรรมในการดูแล ส่งเสริม
ช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียน

ตัวชี้วัดที่ 4 มีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ระดับที่ 1 มีสื่อ เครื่องมือ สำหรับผู้บริหาร ครูและผู้ปกครองในการรู้จักนักเรียน

เป็นรายบุคคล
ระดับที่ 2 มีระดับที่ 1 และมีสื่อ เครื่องมือในการคัดกรองนักเรียน
ระดับที่ 3 มีระดับที่ 2 และมีสื่อ เครื่องมือในการส่งเสริมพัฒนานักเรียน
การป้องกัน ช่วยเหลือ แก้ไข
ระดับที่ 4 มีระดับที่ 3 และมีสื่อ เครื่องมือในการส่งต่อนักเรียน
เกณฑ์การประเมิน

ระดับที่ 1 มี 1 ข้อ
ระดับที่ 2 มี 2 ข้อ
ระดับที่ 3 มี 3 ข้อ
ระดับที่ 4 มีครบทุกข้อ

แนวคิดเชิงระบบในโรงเรียน

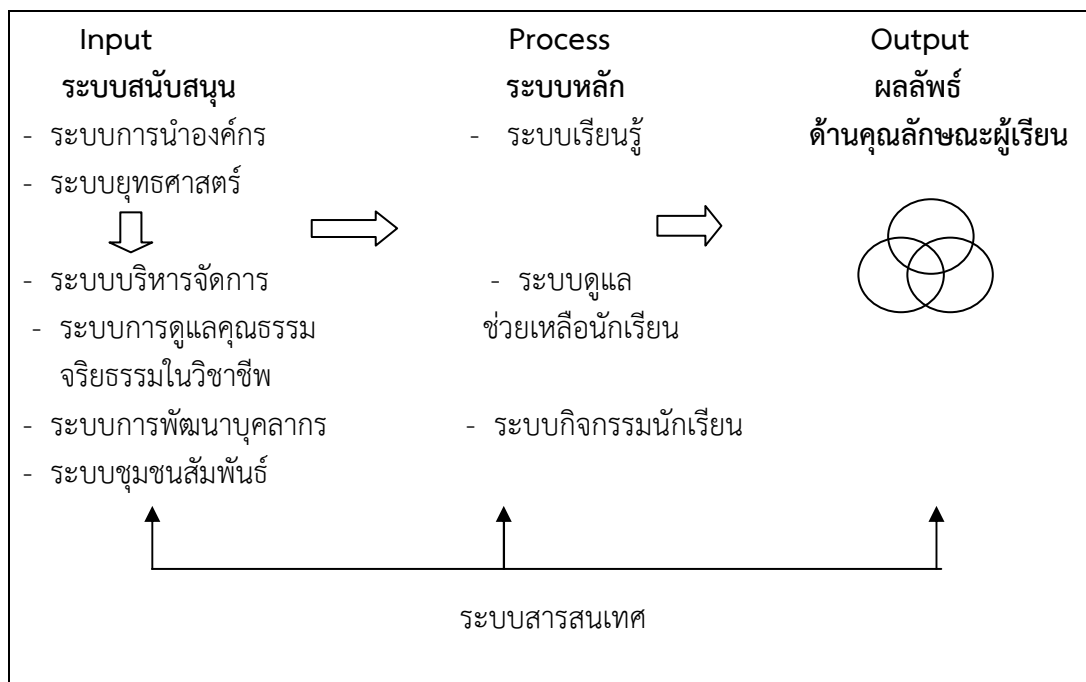
สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2547 : 4-34) ได้นำเสนอแนวคิดเชิงระบบไว้ว่า หากวิเคราะห์ระบบการทำงานในโรงเรียนจะพบว่า ภายใต้ระบบโรงเรียนที่เป็นระบบหลักใหญ่ จะมีระบบอื่นๆ ที่เป็นระบบสนับสนุนซ่อนอยู่ ระบบเหล่านี้เป็นกระบวนการทำงานในโรงเรียนตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ด้านปัจจัยและด้านกระบวนการที่จำเป็นต้องมีการประเมินคุณภาพการทำงาน ทั้งนี้เพราะทุกระบบจะทำงานสัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน นั่นคือ การพัฒนาผู้เรียนให้ได้มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ กล่าวคือ

ระบบหลัก (Core System) คือระบบการเรียนรู้ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และระบบกิจกรรมนักเรียน

ระบบสนับสนุน (Support System) คือระบบการนำองค์กร ระบบยุทธศาสตร์ ระบบบริหารจัดการ ระบบการดูแลคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพ ระบบการพัฒนาบุคลากร ระบบชุมชนสัมพันธ์ และระบบสารสนเทศ

หากนำเอามาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย ด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์มาทำการวิเคราะห์ และเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับระบบหลักและระบบสนับสนุน ก็จะเห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานดังกล่าวกับระบบต่างๆในโรงเรียนได้ชัดเจนขึ้น นั่นคือ การบริหารจัดการด้านงบประมาณ คน ทรัพยากรของโรงเรียน คือปัจจัยนำเข้า ส่วนระบบการเรียนรู้ ระบบกิจกรรม และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อให้ผลลัพธ์คือ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้น การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนที่ดี ก็คือ การพัฒนาระบบแต่ละระบบให้มีคุณภาพและดำรงรักษา หรือปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของ ระบบเหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อทุกระบบมีความเข้มแข็ง การประกันคุณภาพภายในจะมีความเข้มแข็งด้วย

สรุปได้ว่า ตามแนวคิดเชิงระบบ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบหลักของโรงเรียน ที่โรงเรียนควรพัฒนาให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับระบบเรียนรู้ และระบบกิจกรรม เพื่อส่งผลให้ระบบการประกันคุณภาพภายในมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

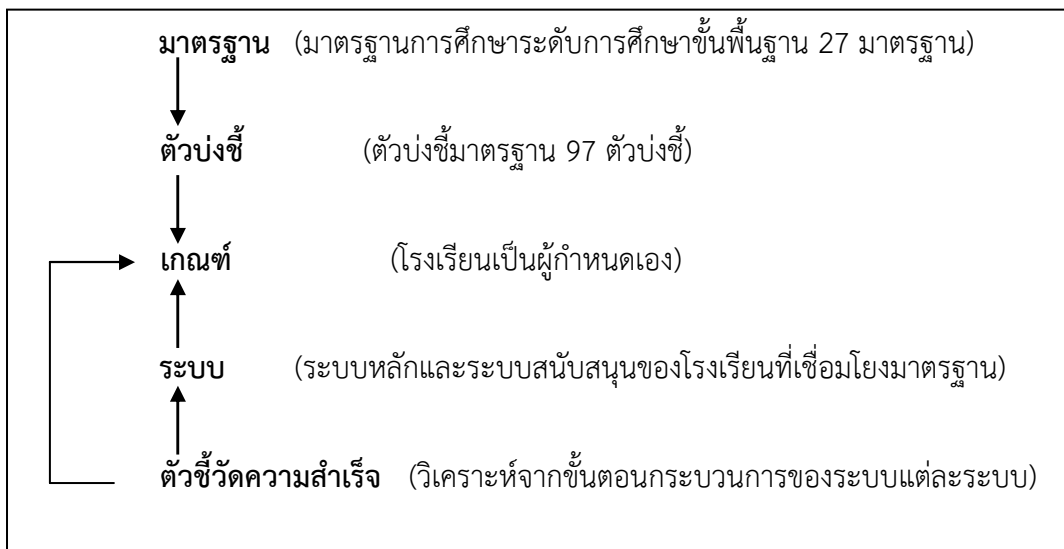
แผนภาพ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และผลลัพธ์ กับระบบ

2. การประกันคุณภาพด้วยการบริหารระบบคุณภาพ

สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2547 : 55) ได้นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการระบบคุณภาพ ไว้ว่า เมื่อคุณภาพดูได้จากมาตรฐานและตัวบ่งชี้แล้ว จะเห็นได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำอาจจะอยู่ในระดับคุณภาพต่าง ๆ กัน ซึ่งจะอาศัยกิจกรรมคุณภาพคนละแบบกัน การบริหาร จัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนจะมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ การออกแบบระบบคุณภาพและการบริหารระบบคุณภาพ ดังนี้

2.1 การออกแบบคุณภาพ

การออกแบบระบบแต่ละระบบ โรงเรียนต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระบบกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ใช้ประเมินคุณภาพภายนอก ทั้งนี้เพื่ออธิบายที่มาที่ไปของระบบนั้นในโรงเรียน และมองภาพตลอดแนวเพื่อขอรับการประเมินภายนอก โดยไม่ต้องไปจัดทำเอกสารหลักฐานขึ้นมาเพื่อรองรับการประเมินอีก

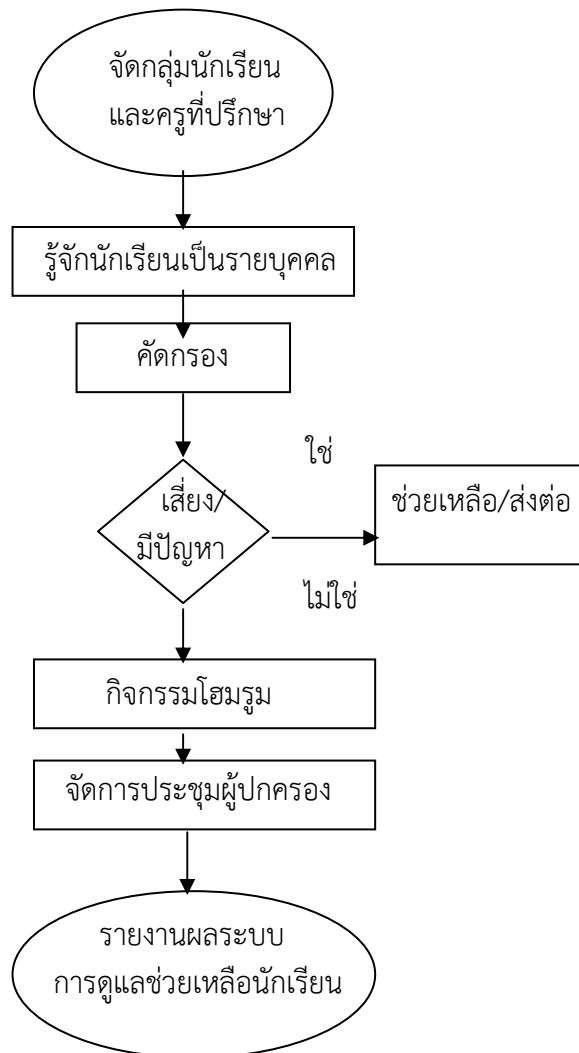
แผนภาพ แสดงขั้นตอนการวิเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่สัมพันธ์กับระบบ

มาตรฐาน ในที่นี้ หมายถึง มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ข้อความที่อธิบายถึงคุณภาพของการจัดการศึกษา ซึ่งในการประเมินภายนอกมุ่งเน้น 3 ส่วน คือ ด้านผู้เรียน (Output) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านปัจจัย (Input) อาจเรียกว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่โรงเรียนแต่ละแห่งจะต้องมี แต่จุดสำคัญอยู่ที่ผลผลิต คือ ผู้เรียน ส่วนที่เป็นปัจจัยตัวป้อนในด้านทรัพยากร กระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการเรียนการสอน ถึงแม้มีความสำคัญแต่สามารถจัดให้หลากหลายได้ ซึ่งความหลากหลายจะต้องคำนึงถึงผู้รับการศึกษาเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้ หมายถึง ตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา ซึ่งระบุไว้ในมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอก ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือคำอธิบายองค์ประกอบของมาตรฐาน โดยมีรายละเอียดของสิ่งที่ถูกประเมิน ซึ่งเป็นตัวบอกถึงความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียน เป็นการขยายความเพื่อให้มาตรฐานสามารถวัดได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โรงเรียนต่างๆสามารถพัฒนาตัวบ่งชี้เพิ่มเติมจากที่ระบุไว้ และควรพยายามเชื่อมโยงให้ตัวบ่งชี้ที่ใช้กับการประกันคุณภาพภายในมีตัวร่วม หรือสัมพันธ์กับตัวบ่งชี้ที่ใช้กับการประกันคุณภาพภายนอก

เกณฑ์ หมายถึง ระดับคุณภาพที่ใช้ในการตัดสินความสำเร็จของการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด ทั้งนี้โรงเรียนสามารถระบุได้เองทั้งที่เป็นเชิงปริมาณและคุณภาพ

ตัวอย่างการออกแบบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บทที่ 3

แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่

1. บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

บทบาทหน้าที่	แนวทางการดำเนินงาน
1. นำนโยบายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา	☆ จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและปัญหาพฤติกรรมนักเรียนของสถานศึกษา ☆ จัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้เป็นเครือข่ายให้คำปรึกษาตามสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนและบริการแก่ผู้สนใจ ☆ จัดให้มีแผนงาน โครงการ และกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ☆ นิเทศ ติดตามผล รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	☆ ผูกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิค และทักษะในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ ☆ จัดทำมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ☆ สนับสนุนให้สถานศึกษา ศึกษาวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำผลมาพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ☆ จัดให้มีเครือข่ายประสานงานและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
3. สนับสนุน ช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ	☆ ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา อุปสรรคของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ☆ จัดกลุ่มสถานศึกษาให้เป็นเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ ช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันจนสามารถดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้
4. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	☆ เป็นหน่วยงานกลางในการประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น - จัดประชุมสัมมนาในพื้นที่ร่วมกับสถานศึกษาให้รับรู้บทบาทการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - ร่วมเป็นคณะทำงาน คณะกรรมการดำเนินงาน - ขอรับความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน
5. ติดตาม ประเมินผลและรายงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา	☆ ชี้แจงทำความเข้าใจกับสถานศึกษาด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำไปปฏิบัติได้จริง ☆ สร้างขวัญ กำลังใจ และประชาสัมพันธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง ☆ ติดตาม ประเมินผล และรายงานการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

2. บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา

สถานศึกษา เป็นสถานที่ประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ที่จะให้การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคลากรอื่นๆ

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

ในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำสูงสุดในสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการและให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จจึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
1. บริหารจัดการให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ	☆ กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ☆ สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ☆ กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสถานศึกษา ☆ แต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานตามความเหมาะสม ☆ ประชุมคณะกรรมการและกำหนดเกณฑ์จำแนกกลุ่มนักเรียน ☆ ส่งเสริมให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้เพิ่มเติมมีทักษะเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
2. ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคคลภายนอก เช่น ผู้ปกครอง เครือข่าย ผู้ปกครอง องค์กรต่างๆ สาธารณสุข โรงเรียน พยาบาล สถานีตำรวจ ฯลฯ	☆ เชิญร่วมเป็นกรรมและเครือข่ายในการช่วยเหลือนักเรียน ☆ ประชุมปรึกษาหารือและขอความร่วมมือ
3. ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล สนับสนุน และให้ขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน	☆ กำหนดปฏิทินการดำเนินงาน ☆ นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ☆ ยกย่องให้รางวัลเผยแพร่ผลงานการดำเนินงานในโอกาสต่างๆ

2.2 ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา

ครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษา เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
1. รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	☆ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดเตรียมเครื่องมือเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ☆ หาข้อมูลเพิ่มเติมโดยนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บข้อมูล และปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน ☆ เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ☆ วิเคราะห์ข้อมูล
2. คัดกรอง จำแนกกลุ่มนักเรียน	☆ ดำเนินการคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด ☆ สรุปผลการจำแนกนักเรียนเป็นกลุ่ม
3. จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนา	☆ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม โดย - เยี่ยมบ้าน - จัดกิจกรรมโฮมรูม - สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน - ประชุมผู้ปกครอง - จัดหมายข่าว - อื่นๆ ☆ จัดกิจกรรมพัฒนาให้เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียน
4. จัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ	☆ ให้คำปรึกษา ☆ ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ☆ ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือแก้ไข
5. ส่งต่อ	☆ ดำเนินการส่งต่อภายในไปยังบุคคลหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
6. รายงานผล	☆ รายงานผลระหว่างดำเนินการ ☆ รายงานผลเมื่อสิ้นสุด

2.3 ครูประจำวิชา/ครูทั่วไป

ครูทุกคนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
ดูแลนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน	☆ ศึกษา สังเกต ดูแล รวบรวมข้อมูล ☆ ประสานงานกับครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเพื่อส่งเสริมป้องกัน แก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ☆ จัดกิจกรรมส่งเสริม ป้องกัน แก้ไข เพื่อพัฒนา นักเรียน

หมายเหตุ โรงเรียนใดไม่มีครูประจำวิชาให้ครูที่ทำหน้าที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ครูประจำวิชา

2.4 ครูแนะแนว

ครูแนะแนว เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการจัดระบบงานแนะแนว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
1. สนับสนุนครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	☆ ให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ☆ ให้ความมั่นใจ กำลังใจกับผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงาน ☆ ให้คำปรึกษาครอบคลุมทั้งด้านการเรียนอาชีพ ชีวิต และสังคม ทั้งรายกลุ่ม และรายบุคคล ☆ จัดทำการศึกษากรณี (Case Study) ☆ เตรียมเครื่องมือสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครอบคลุมต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบัน ☆ ให้คำปรึกษาในการจัดทำข้อมูลนักเรียน ประกอบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกรณีนักเรียนย้ายที่เรียน

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
2. จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา	☆ จัดกิจกรรมป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ☆ ให้นักเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
3. จัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ	☆ ให้คำปรึกษา ☆ ให้ความช่วยเหลือ ☆ ประสานความร่วมมือกับครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ☆ อื่นๆ
4. ส่งต่อ	☆ ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก

หมายเหตุ โรงเรียนใดที่ไม่มีครูแนะแนว ให้ครูที่ทำหน้าที่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของครูแนะแนว

2.5 ครูหัวหน้าระดับชั้น

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
1. ติดตาม กำกับ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา	☆ วางแผนกำกับ ติดตาม การทำงานของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ให้ชัดเจนและรับรู้โดยทั่วกัน ☆ อำนวยความสะดวกแก่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ☆ บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน และจัดทำรายงานประเมินผลระบบ ส่งผู้บริหาร
2. ประสานงานผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	☆ จัดประชุมครูในระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ☆ จัดประชุมกลุ่มเพื่อนที่ปรึกษาปัญหารายกรณี ☆ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ☆ ติดต่อประสานงานกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

2.6 นักเรียน

นักเรียน เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งเป็นผู้รับการช่วยเหลือและให้ความช่วยเหลือแก่สถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีหน้าที่บทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
มีบทบาทหน้าที่ของนักเรียนและสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	☆ ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการนักเรียน ☆ ให้ความร่วมมือในการสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียนในสถานศึกษา ☆ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ☆ สร้างเครือข่ายเพื่อช่วยเพื่อนที่ช่วยน้อง ☆ เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา ☆ ประสานสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับบ้าน

2.7 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์คณะบุคคลที่ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงาน ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาการศึกษา จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
ให้การสนับสนุนด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	☆ ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ☆ เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา แก้ไขนักเรียน ☆ ติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรต่างๆ ในการส่งเสริม พัฒนา แก้ไข ☆ อำนวยความสะดวกในการประสานงานเมื่อสถานศึกษาต้องการความช่วยเหลือ

3. บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครอง เป็นบุคคลและกลุ่มบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนในพื้นที่มากที่สุดที่จะให้การเอาใจใส่ดูแลนักเรียนได้ดี ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง/ชมรม/สมาคมผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน

3.1 ผู้ปกครอง/เครือข่ายผู้ปกครอง

ผู้ปกครอง/เครือข่ายผู้ปกครอง เป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
1. อบรมดูแลและเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต ครอบครัวยุคใหม่ มีความรัก ความเข้าใจ และให้ความอบอุ่น	☆ จัดสภาพแวดล้อม ประสพการณ์ให้นักเรียนได้สัมผัสกับตัวอย่างที่ดี ☆ สนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ และศักยภาพของตนเอง ☆ ใช้หลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลาน
2. สนับสนุนให้ความร่วมมือ วางแผน ร่วมกับสถานศึกษาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหา นักเรียน	☆ เข้าร่วมประชุม วางแผน หาแนวทางการดำเนินงาน ☆ ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหา นักเรียน
3. เป็นที่ปรึกษาหรือแนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีแก่นักเรียน	☆ ให้คำปรึกษา คำแนะนำที่ดีแก่นักเรียน ☆ เสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีให้นักเรียน

3.2 ชุมชน

ชุมชน เป็นสังคมที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมของเด็ก บุคคลทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตนในแนวทางที่เหมาะสม จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงานดังนี้

บทบาทหน้าที่	แนวทางดำเนินงาน
สนับสนุนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	☆ จัดสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียน ☆ ช่วยสอดส่องดูแลนักเรียน ☆ เป็นแหล่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียน ☆ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ☆ ให้ข้อมูลข่าวสารพฤติกรรมของนักเรียนกับสถานศึกษา ☆ เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา

4. บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และบรรลุผล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคม และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ การประสานงานและการสร้างความร่วมมือร่วมใจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ควรประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กรมสุขภาพจิต ศูนย์อนามัยเขตฯ สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น การปกครองพิเศษ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สื่อมวลชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์การเอกชน องค์การอิสระ ซึ่งมีความสามารถให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือได้ดังนี้

1. ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ
2. สอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งด้านความปลอดภัยและการแก้ปัญหาพฤติกรรม
3. ร่วมมือกับสถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
4. เป็นแหล่งการเรียนรู้และฝึกงาน และเพิ่มพูนประสบการณ์แก่นักเรียนตามความรู้ความสามารถ ความสนใจ และความถนัด
5. ติดตามผล สะท้อนปัญหา และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
6. ให้ความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจ
7. ให้การสนับสนุนและเป็นเครือข่ายในการพัฒนาและขยายผลการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

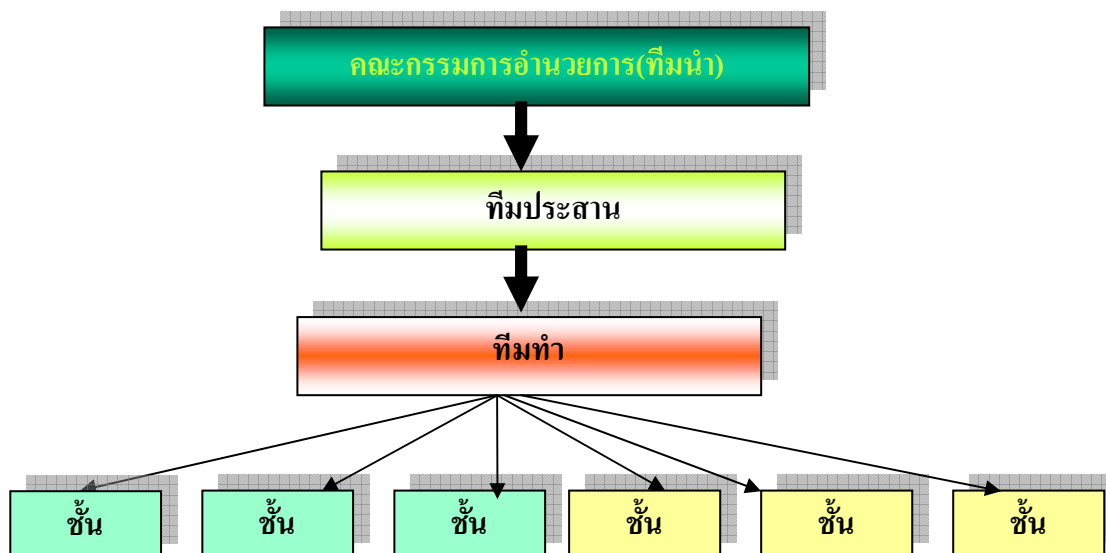
แผนการดำเนินงาน

การนำเอาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้าสู่โรงเรียนนั้น มีแผนการดำเนินงานที่ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 1 รอบปี ซึ่งมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานระหว่างเดือน มีนาคม- มีนาคม ปีถัดไป ดังนี้

วิธีการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1. เตรียมการและวางแผนดำเนินงาน กิจกรรมที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการ กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐาน ของโรงเรียนและจัดทำแผนปฏิบัติงาน	มีนาคม ถึง เมษายน	- ผู้บริหาร - ทีมประสาน
2. ปฏิบัติตามแผน กิจกรรมที่ 3 สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับ บุคลากร กิจกรรมที่ 4 ดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	พฤษภาคม ถึง มีนาคม ปี ถัดไป	- ทีมประสาน - ครูทุกคน - คณะกรรมการ
3. กำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงาน กิจกรรมที่ 5 ประเมินผลเพื่อทบทวน กิจกรรมที่ 6 ประเมินผลเพื่อพัฒนาและสรุปรายงาน	สิงหาคมและมกราคม กุมภาพันธ์	ประเมินผล - ทีมนำและ ทีมประสาน

ในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนต้องกำหนดบุคลากรและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ดังมีโครงสร้างดังแผนภูมิต่อไปนี้

โครงสร้างคณะกรรมการในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดไว้เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา มีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน 5 องค์ประกอบ คือ(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2547 : 35-55) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน และ การส่งต่อนักเรียน

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ความสำคัญ เนื่องจากความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุดโดยใช้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นสำคัญ ครูควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 3 ด้าน คือ

2.1.1 ด้านความสามารถ ประกอบด้วย

- 1) ด้านการเรียนรู้
- 2) ด้านความสามารถอื่น ๆ

2.1.2 ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย

- 1) ด้านร่างกาย
- 2) ด้านจิตใจ-พฤติกรรม

2.1.3 ด้านครอบครัว ประกอบด้วย

- 1) ด้านเศรษฐกิจ
- 2) ด้านการคุ้มครองนักเรียน

2.1.4 ด้านอื่น ๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

ส่วนแนวดำเนินการในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลพื้นฐาน และรายละเอียดในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการ ดำเนินงาน/ ประเด็นพิจารณา	ข้อมูลพื้นฐาน ที่ควรทราบ	วิธีการ	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
การรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล 1. ด้าน ความสามารถ 1.1 ด้าน การเรียนรู้	- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละรายวิชา - ผลการเรียนรู้เฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน/ปีการศึกษาที่ผ่านมา - ผลการสอบวัดความรู้มาตรฐานระดับชาติ (NT) - พฤติกรรมการเรียน	- ศึกษาข้อมูลผล สัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวัดความรู้มาตรฐานระดับชาติ (NT) ฯลฯ - สังเกตพฤติกรรมการเรียนเช่น การมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ เวลาเข้าชั้นเรียน - สัมภาษณ์/สอบถามครูประจำวิชา ผู้ปกครองนักเรียน อื่นๆ	- ระเบียบสะสม - แบบประเมินจุดแข็งและจุดอ่อน - แบบทดสอบทางการเรียนประเภทต่างๆที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นหรือแบบทดสอบมาตรฐานอื่นๆ - แบบสำรวจพฤติกรรมทางการเรียน - แบบบันทึกการสัมภาษณ์ - อื่นๆ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กระบวนการ ดำเนินงาน/ ประเด็นพิจารณา	ข้อมูลพื้นฐาน ที่ควรทราบ	วิธีการ	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
1.2 ด้านความสามารถพิเศษ 2. ด้านสุขภาพ 2.1 ด้านร่างกาย	- พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถพิเศษ - ผลงาน ชิ้นงาน โครงงาน - เอกสารหลักฐาน ร่องรอย แสดงถึงพฤติกรรมที่โดดเด่น - ความสามารถพิเศษ - การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน - ความปกติ ความพิการ หรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น ความบกพร่องด้านการพูดและภาษา ออติสติก หรือพิการซ้อน - โรคประจำตัว - ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนสูงกับน้ำหนัก - ความสะอาดของร่างกาย	- สังเกต - การแสดงออกถึงความสามารถพิเศษ ความถนัด ความสนใจ การมีบทบาทหน้าที่พิเศษ ในสถานศึกษา - ใช้แบบวัดความสามารถพิเศษ 10 แว - แบบประเมินพหุปัญญา - อื่นๆ - สำนวนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ - ศึกษาระเบียบสะสม - ศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกสุขภาพ - การสัมภาษณ์ - การสอบถาม - การสังเกต - วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน	- ระเบียบสะสม - แบบสำรวจความสามารถพิเศษ 10 แว - แบบประเมินพฤติกรรมเด็กอัจฉริยะ - แบบประเมินพหุปัญญา - แฟ้มสะสมผลงาน - แฟ้มข้อมูลนักเรียนเก่ง - แบบสำรวจนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ - ระเบียบสะสม - แบบบันทึกสุขภาพ - แบบบันทึกการสัมภาษณ์ - อื่นๆ - บันทึกการเยี่ยมบ้าน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กระบวนการ ดำเนินงาน/ ประเด็นพิจารณา	ข้อมูลพื้นฐาน ที่ควรทราบ	วิธีการ	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
2.2 จิตใจ- พฤติกรรม	- สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวล หรือ ซึมเศร้า	- การสอบถาม - การสังเกต - การประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)	- แบบประเมินSDQ , EQ - แบบบันทึกการสังเกต - แบบบันทึกการสัมภาษณ์
3. ด้านครอบครัว 3.1 ด้าน เศรษฐกิจ	- รายได้ ผู้ปกครอง - ภาระหนี้สิน - ความเพียงพอของรายรับรายจ่าย - จำนวนเงินที่นักเรียนได้รับและใช้จ่ายในแต่ละวัน	- ศึกษาจากระเบียนสะสม - สัมภาษณ์นักเรียน/ผู้ปกครอง - เยี่ยมบ้าน - ศึกษาข้อมูล EIS	- ระเบียนสะสม - แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน - แบบระบบข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา - แบบบันทึกการสัมภาษณ์ - อื่นๆ
3.2 ด้านการ คุ้มครองสวัสดิภาพ	- ความสามารถในการคุ้มครองนักเรียนได้อย่างปลอดภัย เหมาะสมของผู้ปกครอง - ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัย - ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว - การถูกคุกคามล่วงละเมิดทางเพศ	- ศึกษาจากระเบียนสะสม - สังเกต - สอบถาม - เยี่ยมบ้าน - สัมภาษณ์เด็กด้วยโอกาส	- ระเบียนสะสม - แบบบันทึกการสังเกต - แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน - แบบสำรวจข้อมูลนักเรียนด้วยโอกาส - แบบสรุปจำนวนนักเรียนด้วยโอกาส - อื่นๆ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กระบวนการ ดำเนินงาน/ ประเด็นพิจารณา	ข้อมูลพื้นฐาน ที่ควรทราบ	วิธีการ	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
4. ด้านสารเสพติด	- พฤติกรรมที่แสดงออก - พฤติกรรมการเรียนในชั้นเรียน - การใช้จ่ายเงิน - การคบเพื่อน - สุขภาพและบุคลิกภาพ - สถานภาพทางครอบครัวและสิ่งแวดล้อม - ผลการตรวจปัสสาวะ	- การสัมภาษณ์ - การสอบถาม - การสังเกต - เยี่ยมบ้าน	- แบบบันทึกการสังเกต - แบบบันทึกการสัมภาษณ์ - แบบสอบถาม - บันทึกเยี่ยมบ้าน - แบบสรุปผลการตรวจสุขภาพ - แบบสรุปผลการตรวจปัสสาวะ - อื่น ๆ
5. ด้านความปลอดภัย	- สถานภาพทางครอบครัวและสิ่งแวดล้อม - ข้อมูลการเดินทาง/การใช้พาหนะ - การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา - การแต่งกาย	- ศึกษาข้อมูลจากระเบียนสะสม - จากการประเมินจุดแข็งจุดอ่อนของนักเรียน - การสัมภาษณ์นักเรียน/ผู้ปกครอง	- ระเบียนสะสม - แบบ SDQ - แบบบันทึก - แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน - แบบบันทึกการเยี่ยมบ้านนักเรียน - อื่นๆ
6. พฤติกรรมทางเพศ	- บุคลิกภาพ อยู่ในกลุ่มที่มีพฤติกรรมเหมือนเพศตรงกันข้าม มีพฤติกรรมเหมือนเพศตรงกันข้าม - สังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก	- สังเกตพฤติกรรม - การสัมภาษณ์นักเรียน/ผู้เกี่ยวข้อง - ตอบแบบสอบถามประเภทอื่นๆ - การทำแบบทดสอบบุคลิกภาพ	- แบบบันทึกการสังเกต - แบบบันทึกการสัมภาษณ์ - แบบทดสอบบุคลิกภาพ - ข้อมูลต่างๆ จากเพื่อนฝ่ายปกครอง

ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว เครื่องมือที่สำคัญ คือ

แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) ไม่ได้เป็นแบบวัดหรือแบบทดสอบ แต่เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรมการปรับตัว ที่มีผลเกี่ยวข้องกับสภาพจิต ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวทางการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น แบบประเมินพฤติกรรมเด็กเป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตจัดทำขึ้นโดยพัฒนาจาก “The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)” ของประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรง จำนวนข้อไม่มากนักคณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิต โดยแพทย์หญิงพรรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมิน และหาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) ของเด็กไทย

แบบประเมินพฤติกรรมเด็กมี 3 ชุด คือ

1. ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก
2. ชุดที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมินเด็ก
3. ชุดที่เด็กประเมินตนเอง

แบบประเมินทั้ง 3 ชุด มีเนื้อหาที่ทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียว หรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเพื่อความแม่นยำยิ่งขึ้น โดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุดพร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา

สรุปได้ว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นงานที่ครูที่ปรึกษาต้องดำเนินการเพื่อได้ทราบข้อมูลนักเรียนด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านอื่นๆ โดยใช้ระเบียบสะสม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกประวัติ แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน(SDQ) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสามารถนำไปใช้จัดกลุ่มนักเรียนในการคัดกรองได้

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น โรงเรียนควรมีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์การคัดกรอง เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่า ความรุนแรงหรือความถี่เท่าไร จึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา

การคัดกรองนักเรียน จะแบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ
2. กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ส่วนผลการเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ
3. กลุ่มมีปัญหา หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเอง หรือต่อสังคมโดยส่วนรวมในด้านลบ

จากการคัดกรองจะพบเด็กที่มีความต้องการพิเศษแทรกอยู่ในเด็กทั้งสามกลุ่ม ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม เด็กออทิสติก เด็กอัจฉริยะ

ตารางที่ 2 แสดงแนวดำเนินการในการคัดกรองนักเรียน

กระบวนการดำเนินงาน/ ประเด็นที่พิจารณา	ข้อมูลพื้นฐาน ที่ควรทราบ	วิธีการ	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
การคัดกรอง กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา	- ข้อมูลการศึกษา นักเรียนเป็น รายบุคคล	- แยกนักเรียนตามเกณฑ์ การคัดกรองและบันทึกผล ในแบบสรุปผลการคัดกรอง - จัดทำเอกสารสารสนเทศ การคัดกรองนักเรียน	- เกณฑ์การคัดกรอง นักเรียน - แบบบันทึกการคัดกรอง นักเรียน - แบบสรุปผลการคัดกรอง

ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวว่าขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไร หรือประสบกับปัญหาใดก็ตาม และเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในกลุ่มเพื่อน ดังนั้น ครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้หากครูที่ปรึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อการช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่จะทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่าบุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติ แตกต่างจากนักเรียนอื่น ซึ่งอาจมีผลเสียต่อนักเรียนในภายหลังได้

สรุปได้ว่า การคัดกรองนักเรียน เป็นการใช้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลมาจัดกลุ่มตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด โดยใช้ระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน(SDQ) เป็นต้น ในการคัดกรองจะแบ่งนักเรียน เป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปจัดกิจกรรมดูแลช่วยเหลือ หรือส่งเสริมตามกระบวนการต่อไป

3. การส่งเสริมนักเรียน

ความสำคัญ การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

วิธีการส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

1. การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)
2. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

รายละเอียดของการส่งเสริมนักเรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2547 : 46-47)

ตารางที่ 3 แสดงรายละเอียดในการส่งเสริมนักเรียน

กระบวนการ ดำเนินงาน/ ประเด็นที่ พิจารณา	ข้อมูลพื้นฐาน ที่ควรทราบ	วิธีการ	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
การส่งเสริม และพัฒนา นักเรียน ครูควรจัด กิจกรรม ส่งเสริมและ พัฒนา นักเรียนทุก กลุ่ม	- ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล - ข้อมูลการคัดกรองนักเรียน	- การจัดกิจกรรมโฮมรูม จัดตามความต้องการของนักเรียนและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม - การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) จัดอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการสรุปและบันทึกหลักฐานการประชุม - จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน - โครงการพิเศษอื่นๆ	- แบบสำรวจความต้องการของนักเรียน - แบบบันทึกกิจกรรมโฮมรูม - แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมโฮมรูม - แบบบันทึกการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

สรุปได้ว่า ในการส่งเสริมนักเรียน โรงเรียนสามารถเลือกใช้ได้หลายวิธี โดยมีกิจกรรมหลักที่ควรดำเนินการคือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรให้ความสนใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้นจำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนมีหลายเทคนิควิธีการ ได้แก่

1. การให้การปรึกษาเบื้องต้น
2. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. การติดตาม ดูแลช่วยเหลือ

รายละเอียดวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สารความรู้และแนวดำเนินการให้การปรึกษาเบื้องต้นสำหรับนักเรียน

กระบวนการ ดำเนินงาน/ ประเด็นที่พิจารณา	ข้อมูลพื้นฐาน ที่ควรทราบ	วิธีการ	เครื่องมือ/แหล่งข้อมูล
การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข ครูควรจัดกิจกรรม การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข ให้กับกลุ่มเสี่ยงและ กลุ่มมีปัญหา	- ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ประวัติส่วนตัว/ข้อมูลสุขภาพ/ข้อมูลด้านการเรียน/ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ/ข้อมูลครอบครัว ฯลฯ - ข้อมูลการคัดกรองนักเรียน - ข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง	- ให้คำปรึกษาเบื้องต้น - ประสานกับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมในห้องเรียน/กิจกรรมเสริมหลักสูตร/กิจกรรมซ่อมเสริม/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน - ติดตามรายงานผลผู้เกี่ยวข้อง	- แบบบันทึกการให้คำปรึกษา - แบบบันทึกผลการประสานและช่วยเหลือนักเรียน - แบบบันทึกการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กล่าวโดยสรุป ครูที่ปรึกษาควรให้ความสนใจกับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้นจำเป็นต้องให้ความสนใจดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยจนกลายเป็นปัญหาของสังคม เช่น การให้คำปรึกษาเบื้องต้น การติดตามดูแลช่วยเหลือ เป็นต้น

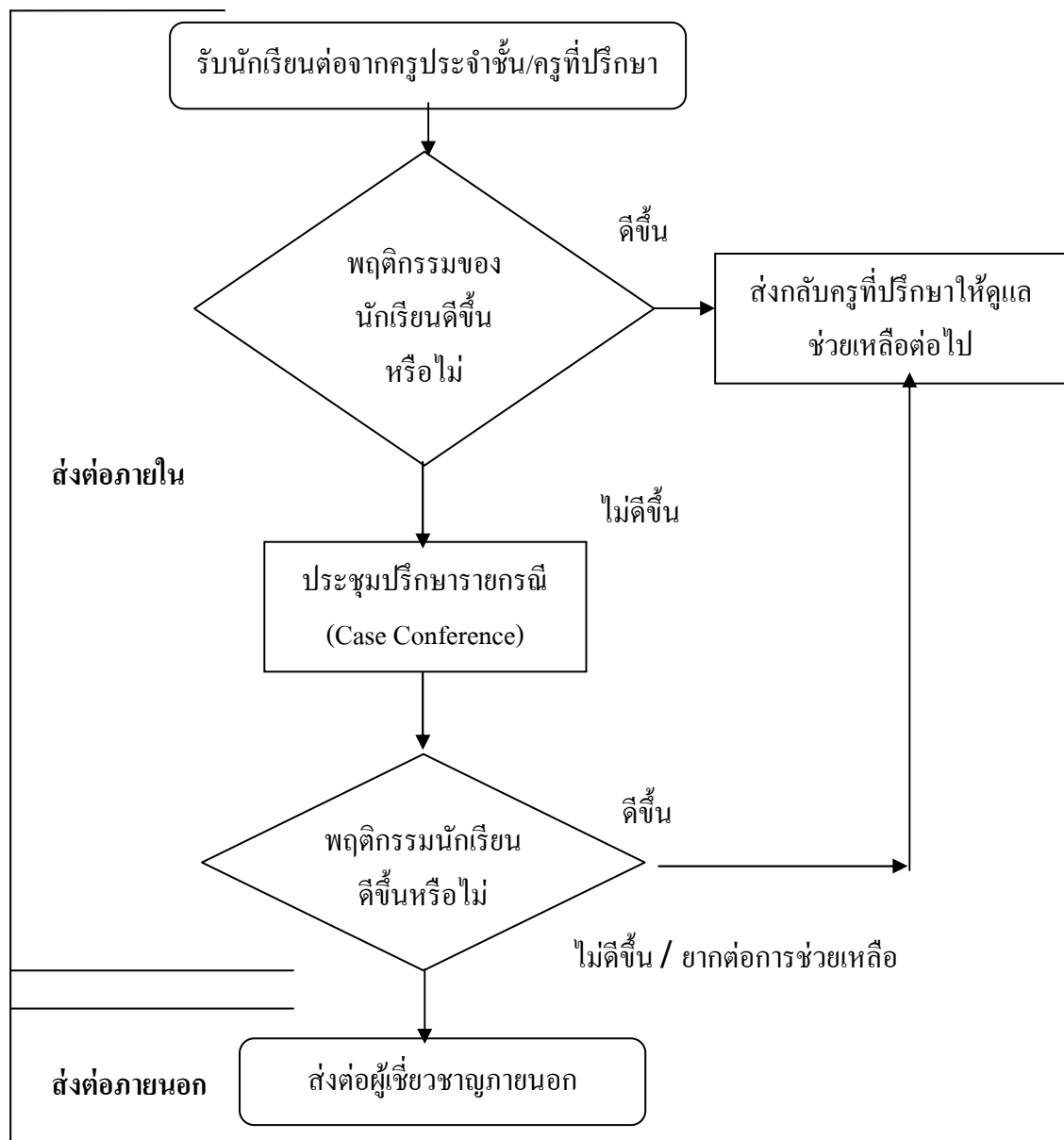
5. การส่งต่อนักเรียน

การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหานั้นเป็นบอบบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา หรือครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งการส่งต่อนักเรียนจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.5.1 การส่งต่อภายใน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถในการช่วยเหลือนักเรียน ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

2.5.2 การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำหรับการส่งต่อภายใน หากส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองจะเป็นการแก้ไข ปัญหาที่ยากต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจความรู้สึก ปัญหาพฤติกรรม ซ้ำซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และประสานการทำงานกับ ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียากต่อการช่วยเหลืออีกก็ต้องส่งต่อ ผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน ซึ่งกระบวนการที่ครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง ควรปฏิบัติดังแผนภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2547 : 53)

แผนภูมิกระบวนการแก้ไขปัญหานักเรียนของครูแนะแนว/ฝ่ายปกครอง

นอกจากนี้แนวทางการพิจารณาในการส่งต่อโดยครูที่ปรึกษาส่งนักเรียนไปพบครูอื่นๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนี้มีแนวทางการพิจารณาดังนี้

1. นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้นหรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนิน การช่วยเหลือด้วยวิธีการใด ๆ
2. นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบ แล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใดๆ เป็นต้น
3. ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึก ความสลับ ซับซ้อน ของสภาพจิตใจ ที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิต- วิทยา ควร พิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

สรุปได้ว่า การส่งต่อนักเรียน เป็นกระบวนการที่ครูที่ปรึกษาไม่สามารถช่วยเหลือหรือ แก้ไข ปัญหาได้ จึงส่งให้ครูที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ครูแนะแนว ฝ่ายปกครอง ช่วยเหลือ เป็นการส่งต่อภายใน ส่วนกรณีที่ยากต่อการช่วยเหลือก็จะมีกระบวนการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกให้ช่วยเหลือต่อไป

ข้อควรตระหนัก

ในกรณีที่นักเรียนเปลี่ยนช่วงชั้นและสถานศึกษา ควรมีการส่งต่อข้อมูล เช่น ความสามารถพิเศษ ปัญหาพฤติกรรม โรคประจำตัวที่มี เพื่อให้มีการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องและให้ผู้ดูแลในสถานศึกษาใหม่มี ข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนป้องกัน ส่งเสริมและช่วยเหลือได้ทันเหตุการณ์และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งต่อข้อมูลต้องเป็นความลับ และส่งต่อผู้เกี่ยวข้องโดยตรง

สภาพความสำเร็จการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผลที่คาดหวัง	ปัจจัย/กระบวนการดำเนินงาน
โรงเรียน โรงเรียนจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างเข้มแข็งรอบด้าน 1. โรงเรียนมีการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 1.1 มีการวางระบบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. จัดโครงสร้างและคณะกรรมการดำเนินงานระบบดูแล 2. จัดทำแผนงาน/โครงการ/ปฏิทินปฏิบัติงานตามแผนที่ชัดเจน 3. กำหนดทิศทางการพัฒนาการบริหารงานสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 4. พัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความสามารถ ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5. ให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง (Parent Education) ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง 6. สนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงาน ได้แก่ งบประมาณวัสดุอุปกรณ์ สื่อ เครื่องมือต่าง ๆ ฯลฯ

ผลที่คาดหวัง	ปัจจัย/กระบวนการดำเนินงาน
	7. มีเครือข่ายสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ แพทย์ นักกฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เป็นต้น
1.2 มีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. ทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลด้วยการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล การเยี่ยมบ้าน การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ การทดสอบ 2. คัดกรองนักเรียนและนำผลการคัดกรองมาใช้ในการดำเนินงาน 3. ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนโดยการจัดกิจกรรมโฮมรูม การประชุม ผู้ปกครองชั้นเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่หลากหลาย 4. จัดกิจกรรมป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไข 5. ส่งต่อนักเรียนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและมีเครือข่าย สหวิชาชีพ
1.3 มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว	1. ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียนและผู้ปกครอง 2. ให้บริการโดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง 3. ให้บริการครอบคลุมการแนะแนวการศึกษา อาชีพ รวมทั้ง การแนะแนวชีวิตและสังคม
1.4 ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. ได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลช่วยเหลือบุตรหลาน 2. ร่วมมือกับโรงเรียนในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3. ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานเครือข่ายผู้ปกครอง 4. มีบุคลากรจากสาขาอาชีพต่าง ๆ ร่วมสนับสนุนการดำเนินงานเป็นเครือข่ายในรูปสหวิชาชีพ 5. มีการประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กรรมการสถานศึกษากรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง

ผลที่คาดหวัง	ปัจจัย/กระบวนการดำเนินงาน
1.5 มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล 2. รายงานผลการดำเนินงานและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
1.6 มีการผุดงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. นำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงพัฒนาเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง 2. จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. ประชาสัมพันธ์ ยกย่องเชิดชูเกียรติ และให้ขวัญกำลังใจ 4. ผนึกผสานการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้อยู่ในกิจกรรมการปฏิบัติงานปกติของการดำรงชีวิตประจำวันของนักเรียน
2. โรงเรียนมีบุคลากร สื่อ และเครื่องมือที่เอื้อต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2.1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. กำหนดทิศทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2. กระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3. มีความรอบรู้เรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2.2 ครูมีเจตคติที่ดีและมีความสามารถในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. ตระหนักและเห็นคุณค่าของการดำเนินงาน 2. มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการดำเนินงาน 3. ครูแนะแนวได้รับการพัฒนาให้เป็นนักจิตวิทยาโรงเรียนเพื่อช่วยแก้ปัญหาที่ซับซ้อน
2.3 โรงเรียนมีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. จัดหาสื่อและเครื่องมือที่มีคุณภาพประสิทธิภาพ 2. ใช้สื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพ และตรงประโยชน์ใช้สอย

ผลที่คาดหวัง	ปัจจัย/กระบวนการดำเนินงาน
นักเรียน 1. นักเรียนทุกคนได้รับการพิทักษ์คุ้มครองและดูแลอย่างทั่วถึง 1.1 การมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย 1.1.1 ให้การดูแลด้านปัจจัยพื้นฐานอย่างเหมาะสม 1.1.2 ให้ความรักความเอาใจใส่ด้านสุขภาพ 1.2 ได้รับการพัฒนา 1.2.1 การเล่นและการพักผ่อน 1.2.2 ได้รับการศึกษาทั้งในและนอกระบบ 1.2.3 เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร 1.2.4 ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพตามความแตกต่างระหว่างบุคคล 1.3 ได้รับการปกป้องคุ้มครอง 1.3.1 การล่วงละเมิด 1.3.2 การทำร้าย 1.3.3 การทอดทิ้ง ปล่อยปละละเลย 1.3.4 การเอารัดเอาเปรียบ 1.3.5 การดูแลรักษาความปลอดภัย 1.3.6 การคุ้มครองจากสารเสพติด 1.3.7 นักเรียนที่มีปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม 1.4 การมีส่วนร่วม 1.4.1 แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่มีผลกระทบ 1.4.2 มีบทบาทในชุมชน 1.4.3 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 1.4.4 มีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร 1.4.5 มีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาและระเบียบในโรงเรียน 1.4.6 มีส่วนร่วมในการกำหนดบทเรียนและกิจกรรมต่าง ๆ	1. ผู้บริหาร/กรรมการสถานศึกษา กำหนดนโยบายและทิศทาง การส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติต่อเด็กโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการพิทักษ์คุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและ พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 2. ครู สอดแทรกสาระของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและ พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระต่าง ๆ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3. นักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมและเป็นเครือข่ายอาสาสมัครในการดูแลช่วยเหลือเพื่อนให้ได้เรียนรู้ตามศักยภาพและคุ้มครองตามสิทธิเด็ก 4. ผู้ปกครอง ให้ความคุ้มครอง ดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพตามควรแก่สภาพ

ผลที่คาดหวัง	ปัจจัย/กระบวนการดำเนินงาน
2. นักเรียนทุกคนได้รับการส่งเสริมให้เกิดภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตและการปรับตัว 2.1 การเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต 2.2 การจัดการเรียนรู้ด้านเพศศึกษา 2.3 ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติโดยปราศจาก - การใช้ความรุนแรง การกลั่นแกล้งรังแก - การกระทำทารุณทางวาจา จิตใจ และร่างกาย - การทำร้ายผู้อื่นและตนเอง - การฆ่าตัวตาย 2.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด	1. ผู้บริหาร/กรรมการสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ นักเรียนในเรื่อง - การเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต - การจัดการเรียนรู้ด้านเพศศึกษา - ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ - การป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด 2. ครูแนะแนว 2.1 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในเรื่องการเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต การเรียนรู้ด้านเพศศึกษา การสร้างวินัยเชิงบวก การจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาสารเสพติด 2.2 ให้คำปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนและผู้ปกครองในการป้องกัน แก้ไขปัญหาด้านเพศศึกษา การใช้ความรุนแรง ปัญหาสารเสพติด 3. ครูที่ปรึกษา 3.1 บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบและจัดกิจกรรมโฮมรูม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน เรื่อง ทักษะการดำรงชีวิต เพศศึกษา การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การป้องกันปัญหา สารเสพติด 3.2 จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดทางบวกและสร้างสรรค์ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 4. นักเรียน 4.1 เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้มีทักษะการดำรงชีวิตและภูมิคุ้มกันภัยต่าง ๆ 4.2 เป็นเครือข่าย/อาสาสมัคร เพื่อดูแลช่วยเหลือ เพื่อนนักเรียน 5. ผู้ปกครอง/ชุมชน เป็นเครือข่ายการเฝ้าระวังและป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงและสิ่งแวดล้อมเสี่ยง

ผลที่คาดหวัง	ปัจจัย/กระบวนการดำเนินงาน
3. นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและสังคม 3.1 การดูแลช่วยเหลือตนเองและเพื่อน 3.2 การบำเพ็ญประโยชน์ทั้งในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม 3.3 การแสดงออกถึงสิทธิหน้าที่ทางการเมือง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย	1. ผู้บริหาร/กรรมการสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนให้มีกิจกรรม/โครงการ/วิธีปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันในเรื่องต่อไปนี้ - การดูแลช่วยเหลือตนเองและเพื่อน - การบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม - การรักษาสิทธิและหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตย 2. ครู 2.1 ร่วมกับนักเรียนกำหนดกิจกรรม/สถานการณ์ และเปิดโอกาสให้นักเรียนปฏิบัติทั้งในและนอกห้องเรียน 2.2 กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนบทบาทนักเรียนในการแสดงออกด้านการช่วยเหลือตนเอง และเพื่อนด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม และด้านการรักษาสิทธิหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการประชาธิปไตย 2.3 ให้การเสริมแรงนักเรียนเมื่อปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม 2.4 เป็นแบบอย่างที่ดีในคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนานักเรียน 3. ผู้ปกครอง/ชุมชน 3.1 สนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชน 3.2 ให้การเสริมแรงนักเรียนเมื่อมีการปฏิบัติอย่างเหมาะสม 3.3 เป็นแบบอย่างที่ดีในคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนานักเรียน

ผลที่คาดหวัง	ปัจจัย/กระบวนการดำเนินงาน
4. นักเรียนทุกคนมีพัฒนาการอย่างรอบด้าน 4.1 มีสุขภาพกายและสุขนิสัยที่เหมาะสม 4.2 พฤติกรรมการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม 4.3 มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นและมีบทบาทในการร่วมดูแลและพัฒนาโรงเรียน ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจ 4.4 มีลักษณะใฝ่รู้ เรียนเป็น และพึงพอใจกับความสำเร็จในการเรียนรู้	1. ผู้บริหาร/กรรมการสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการส่งเสริมพัฒนา นักเรียนทุกคนให้มีพัฒนาการอย่างรอบด้าน คือ - มีสุขภาพกายและสุขนิสัยที่เหมาะสม - พฤติกรรมการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม - มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นและมีบทบาทในการร่วมดูแลและพัฒนาโรงเรียน ชุมชน และสังคม - ใฝ่รู้ เรียนเป็น และพึงพอใจกับความสำเร็จในการเรียนรู้ 2. ครู 2.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหา เรื่อง - มีสุขภาพกายและสุขนิสัยที่เหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียน - พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) - จัดประสบการณ์ตรงให้นักเรียนมีโอกาสนำความรู้ สู่การปฏิบัติ ทั้งในและนอกโรงเรียน โดยเน้นอาสาสมัคร ช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ - จัดแผนและกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับศักยภาพ 3. นักเรียน 3.1 เรียนอย่างมีความสุขและพึงพอใจกับความสำเร็จของตน 3.2 เป็นเครือข่าย/อาสาสมัครในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพการบำเพ็ญประโยชน์ 4. ผู้ปกครอง/ชุมชน 4.1 ร่วมมือกับโรงเรียนดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด 4.2 ให้ความสำคัญและส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน

มาตรฐานตำแหน่ง และมาตรฐานวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

(ที่เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน)

ประเภท ผู้สอนในหน่วยงานทางการศึกษา

สายงานการสอน ชื่อตำแหน่ง ครูผู้ช่วยและครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการ-ครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ข้อ 4 ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ประเภท ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา

สายงาน ผู้บริหารสถานศึกษา ชื่อตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และผู้อำนวยการสถานศึกษา

ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ข้อ 12 จัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานของ สมศ.

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (10.2) มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

(15.1) มีการจัดและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็งและทั่วถึง

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ :

องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ, 2547.

_____. คู่มือวิทยากรเครือข่ายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ, 2547.

สามัญศึกษา, กรม. การดำเนินงานและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2544.

_____. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา, กรุงเทพฯ :

หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา, 2544

สุภาพจิต, กรม. คู่มือการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3- ช่วงชั้นที่ 4.

กรุงเทพฯ :

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2546.

_____. คู่มือครูระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3- ช่วงชั้นที่ 4. กรุงเทพฯ :

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2546.

สุภาพจิต, สามัญศึกษา, กรม. คู่มือวิทยากรระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3- ช่วงชั้นที่ 4.

กรุงเทพฯ : องค์การทหารผ่านศึก, 2546.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

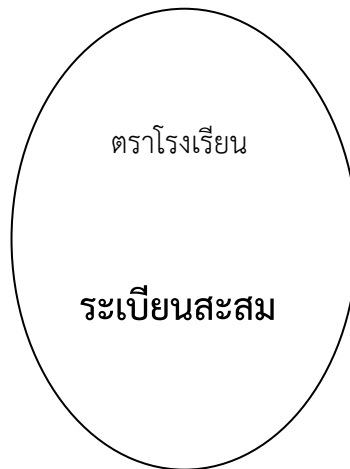
สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษา

ขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ, 2547.

<http://www.lrd.in.th/uploaded/>

ภาคผนวก

ชื่อนักเรียน.....เลขประจำตัว.....

ปีการศึกษา.....ชั้น.....เลขที่.....ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา.....ชั้น.....เลขที่.....ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา.....ชั้น.....เลขที่.....ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

(เริ่มใช้ระเบียบนี้เมื่อ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....)

คำแนะนำการใช้ระเบียบสะสม

ระเบียบสะสมเป็นเครื่องมือที่ประกอบด้วยข้อมูลส่วนตัว ครอบครัว การศึกษา อาชีพ สุขภาพและบุคลิกภาพ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรู้จักและเข้าใจนักเรียนในทุกด้าน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า การใช้ระเบียบสะสมควรใช้ด้วยความรอบคอบและจริงจัง กล่าวคือ

1. มอบให้ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นผู้ดำเนินการในการกรอกข้อมูลด้านต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อการรู้จักและช่วยเหลือนักเรียนในเบื้องต้น และคัดกรองพฤติกรรมปัญหารุนแรงของนักเรียนเพื่อส่งต่อครูแนะแนว ประสานงานกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้น เช่น แพทย์ จิตแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่อนามัย นักจิตวิทยา เป็นต้น เพื่อดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป
2. ให้นักเรียนกรอกข้อมูลด้านต่างๆตามข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง ด้วยความตั้งใจและจริงใจเริ่มตั้งแต่วันแรกที่นักเรียนเข้าเรียนและจะต้องดำเนินการกรอกข้อมูลเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นปัจจุบันตลอดเวลาจนกว่านักเรียนจะออกจากโรงเรียน ในการนี้ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องตรวจตราดูแลเอาใจใส่เพื่อให้ผู้รับผิดชอบจัดทำข้อมูลในระเบียบสะสมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการช่วยเหลือดูแลนักเรียนได้อย่างจริงจัง
3. จัดให้มีสถานที่และตู้เอกสารหรืออุปกรณ์สำหรับเก็บระเบียบสะสมไว้ในที่มิดชิดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย อีกทั้งให้สะดวกสำหรับผู้รับผิดชอบหรือผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้เพราะเป็นความลับที่ไม่ควรเปิดเผยแก่คนทั่วไป
4. จัดให้มีการส่งมอบต่อระเบียบสะสมระหว่างชั้นชั้นในโรงเรียนเดียวกัน สำหรับกรณีที่นักเรียนออกจากโรงเรียนเดิมเพื่อเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนอื่นจะต้องมีการบันทึกเป็นหลักฐานการส่งและการรับมอบระเบียบสะสม

1. ข้อมูลส่วนตัว

นักเรียนชื่อ – นามสกุล.....ชื่อเล่น.....อายุ.....ปี.....
 เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....ศาสนา.....
 ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัด.....ที่อยู่ปัจจุบัน.....
โทรศัพท์.....
 ปัจจุบันพักอยู่กับ ☐ บิดาและมารดา ☐ บิดา ☐ มารดา ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....
 ลักษณะของที่อยู่ ☐ บ้านส่วนตัว ☐ บ้านเช่า ☐ หอพัก ☐ ห้องเช่า ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....
 นักเรียนเดินทางมาโรงเรียนโดย ☐ รถประจำทาง ☐ เดิน ☐ อื่น ๆใช้ระยะเวลาเดินทาง.....นาที
 นักเรียนได้รับค่าใช้จ่ายจาก.....เป็นเงิน.....บาท/วัน, เดือน ๐ อื่น ๆ (ระบุ).....
 ๐ ค่าพาหนะเดินทางไป-กลับ.....บาท/วัน ☐ ค่าอาหารเช้า-กลางวัน.....บาท/วัน ☐ อื่น ๆ
 เพื่อนในโรงเรียนที่นักเรียนสนิทมากที่สุด ชื่อ-นามสกุล.....เป็นนักเรียนชั้น.....ห้อง...../
 เพื่อนที่อยู่ใกล้เคียงหรือรู้จักบ้านของนักเรียน ชื่อ-นามสกุล.....เป็นนักเรียนชั้น.....ห้อง...../.....

ชั้น	สิ่งที่นักเรียนภาคภูมิใจในตนเอง	สิ่งที่นักเรียนอยากปรับปรุงแก้ไข	สิ่งที่นักเรียนต้องการให้โรงเรียน/ครู ช่วยเหลือ

ข้อมูลเพิ่มเติม/เปลี่ยนแปลง

วัน/เดือน/ปี	ข้อมูล	หมายเหตุ

2. ข้อมูลครอบครัว

ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	การศึกษา	การศึกษา	รายได้/ เดือน	ที่อยู่หรือที่ทำงาน	โทรศัพท์
บิดา						
มารดา						
ผู้ปกครอง						

ผู้มีหน้าที่เป็นผู้ปกครอง คือ ☐ บิดา ☐ มารดา ☐ ผู้อื่นซึ่งเกี่ยวข้องกันดังนี้.....

ที่อยู่ผู้ปกครอง.....โทรศัพท์.....

ปัจจุบันบิดามารดาของนักเรียน ☐ อยู่ด้วยกัน ☐ หย่าร้าง ☐ แยกกันอยู่เพราะ

☐ บิดาถึงแก่กรรม ☐ มารดาถึงแก่กรรม ☐ อื่น ๆ ระบุ.....

ภาระหนี้สินของครอบครัว ☐ มี ☐ ไม่มี

ครอบครัวของนักเรียนมีสมาชิกทั้งหมด.....คน ประกอบด้วย.....

นักเรียนมีพี่น้องร่วมบิดาเดียวกัน.....คน ต่างบิดา.....คน ต่างมารดา.....คน

โดยมีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันเรียงลำดับดังนี้

ชื่อ-นามสกุล	อายุ (ปี)	การศึกษา	อาชีพ/ ตำแหน่ง	รายได้/ เดือน	สถานศึกษา หรือที่ทำงาน	สถานภาพ
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						

บุคคลในครอบครัวที่นักเรียนไว้วางใจมากที่สุด ชื่อ-นามสกุล.....อายุ.....ปี เกี่ยวข้องเป็น.....

ความสัมพันธ์ของครอบครัวระหว่างบิดามารดา ☐ รักใคร่กันดี ☐ ขัดแย้งทะเลาะกันบางครั้ง

☐ ขัดแย้งทะเลาะกันบ่อยครั้ง ☐ ขัดแย้งและทำร้ายร่างกายบางครั้ง

☐ ขัดแย้งและทำร้ายร่างกายบ่อยครั้ง ☐ อื่น ๆ ระบุ

บุคคลในครอบครัวมีการใช้สารเสพติด

☐ ไม่มี

☐ มี เกี่ยวข้องเป็น.....กับนักเรียน

ประเภทสารเสพติดที่ใช้คือ

☐ บุหรี่

☐ สุรา

☐ ยาบ้า

☐ อื่น ๆ ระบุ.....

ข้อมูลเพิ่มเติม/เปลี่ยนแปลง

วัน/เดือน/ปี	ข้อมูล	หมายเหตุ

3. ข้อมูลความสามารถ

3. ผลการเรียนรู้ จบชั้น จากโรงเรียน จังหวัด ผลการเรียนรู้เฉลี่ย

ก. โรงเรียนที่เคยศึกษา

จบชั้น	จากโรงเรียน	จังหวัด	ผลการเรียนรู้เฉลี่ย
ป.๖			
ม.			
ม.			
ม.			

ข. โรงเรียนที่ศึกษาในปัจจุบัน

ชั้นเรียน	ผลการเรียนรู้เฉลี่ยกลุ่มวิชา							ผลการเรียนเฉลี่ย
	ไทย	สังคม	คณิต	วิทย์	อังกฤษ			
ชั้น.....ภาคเรียนที่ 1								
ภาคเรียนที่ 2								
ชั้น.....ภาคเรียนที่ 1								
ภาคเรียนที่ 2								
ชั้น.....ภาคเรียนที่ 1								
ภาคเรียนที่ 2								

ค. เจตคติต่อวิชาเรียน

วิชาที่ชอบเรียน 1)..... 2)..... 3).....4).....

วิชาที่ไม่ถนัด 1)..... 2)..... 3).....4).....

ง. วิชาที่เรียนได้ดี 1)..... 2)..... 3).....4).....

3.2 ความสามารถอื่น ๆ

ความสามารถที่มี 1).....2)..... 3).....4).....
 ผลงานดีเด่น 1).....2)..... 3).....4).....

3.3 รางวัล/ทุนการศึกษา

วัน/เดือน/ปี	รางวัล	ทุนการศึกษา

ข้อมูลเพิ่มเติม/เปลี่ยนแปลง

วัน/เดือน/ปี	รางวัล	ทุนการศึกษา

4. ข้อมูลส่วนตัว

นักเรียนมีเลือดหมู่.....มีตำหนิที่เห็นชัดเจนคือ.....สีผิว.....
 โรคประจำตัวที่เป็น.....วิธีแก้ไขเมื่อเกิดอาการคือ.....
 โรคภูมิแพ้ที่เป็นคือ.....แพ้ยา.....ยาที่ใช้ประจำ.....
 นักเรียนมีสายตา ☐ ปกติ ☐ สายตาสั้น ☐ สายตาเอียง ☐ อื่น ๆ ระบุ.....
 นักเรียนสวมแว่นตา ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
 นักเรียนมีความบกพร่องทางการได้ยิน ☐ มี ☐ ไม่มี
 นักเรียนมีความบกพร่องทางร่างกาย ☐ มี ☐ ไม่มี
 เคยป่วยหนักหรือเคยประสบอุบัติเหตุขั้นร้ายแรงถึงขั้นเข้าโรงพยาบาล ดังนี้.....เมื่อ พ.ศ.....

บันทึกการเจริญเติบโตของร่างกาย (ให้บันทึกภาคเรียนละ 1 ครั้ง)

ชั้นเรียน					ผลการเรียนเฉลี่ยกลุ่มวิชา	อื่นๆ
ชั้น.....ภาคเรียนที่ 1						
ภาคเรียนที่ 2						
ชั้น.ภาคเรียนที่ 1						
ภาคเรียนที่ 2						
ชั้น.ภาคเรียนที่ 1						
ภาคเรียนที่ 2						

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความรู้สึกของ น.ร. (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

นักเรียนคิดว่าตนเองเป็นคน

☐ วิตกกังวล ☐ ป่วยง่าย ☐ เครียด ☐ มีอารมณ์ขัน ☐ ซึมเศร้า ☐ ร่าเริง
☐ ท้อแท้ ☐ ขาดกำลังใจ ☐ มีกำลังใจ ☐ มองโลกตามความเป็นจริง

- ☐ ลั่นหว้ง ☐ มีเป้าหมาย ☐ เหงา ☐ ก้าวร้าว ☐ ยึดหยุ่น ☐ ยึดแน่นแจ่มใส
☐ ควบคุมตนเองได้ ☐ ว่าเหว่ ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นนักเรียนมักจะ

- ☐ เก็บไว้คนเดียว ☐ ปรึกษาเพื่อน ☐ แก้ปัญหาด้วยตนเอง ☐ ปรึกษาครู-อาจารย์
☐ ปรึกษาบิดามารดา/ผู้ปกครอง ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

นักเรียนมีคุณลักษณะด้าน

- ☐ รับผิดชอบ ☐ ตรงต่อเวลา ☐ มีวินัย ☐ กตัญญู ☐ ซื่อสัตย์ ☐ อดทน
☐ กล้าแสดงออก ☐ มีน้ำใจ ☐ พึ่งตนเอง ☐ ประหยัด ☐ ขยัน ☐ มีมนุษยสัมพันธ์
☐ ช่วยเหลือผู้อื่น ☐ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ☐ ปรับตัวง่าย ☐ รู้จักใช้เวลา

ข้อมูลเพิ่มเติม/เปลี่ยนแปลง

วัน/เดือน/ปี	ข้อมูล	หมายเหตุ

5. ข้อมูลการวางแผนเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ

แบบบันทึกการวางแผนการศึกษาและอาชีพ ชั้น ม.....

นักเรียนประเมินตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านสุขภาพ.....	- ด้านเศรษฐกิจ.....
- ด้านการเรียนรู้.....	- ด้านความสามารถ.....
- ด้านความสนใจ.....	- ด้านบุคลิกภาพ.....
- ด้านอื่น ๆ	

นักเรียนมีความสนใจในอาชีพต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (เรียงจากมากไปหาน้อย) 1).....2).....3).....

ซึ่งผู้ปกครองมีความคิดเห็นดังนี้.....

และต้องการเลือกสถานศึกษาต่อดังนี้ อันดับ 1)..... อันดับ2)..... อันดับ3).....

ซึ่งผู้ปกครองมีความคิดเห็นดังนี้.....

แบบบันทึกการวางแผนการศึกษาและอาชีพ ชั้น ม.....

นักเรียนประเมินตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านสุขภาพ.....	- ด้านเศรษฐกิจ.....
- ด้านการเรียนรู้.....	- ด้านความสามารถ.....
- ด้านความสนใจ.....	- ด้านบุคลิกภาพ.....
- ด้านอื่น ๆ	

นักเรียนมีความสนใจในอาชีพต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (เรียงจากมากไปหาน้อย) 1).....2).....3).....

ซึ่งผู้ปกครองมีความคิดเห็นดังนี้.....

และต้องการเลือกสถานศึกษาต่อดังนี้ อันดับ 1)..... อันดับ2)..... อันดับ3).....

ซึ่งผู้ปกครองมีความคิดเห็นดังนี้.....

แบบบันทึกการวางแผนการศึกษาและอาชีพ ชั้น ม.....

นักเรียนประเมินตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านสุขภาพ.....	- ด้านเศรษฐกิจ.....
- ด้านการเรียนรู้.....	- ด้านความสามารถ.....
- ด้านความสนใจ.....	- ด้านบุคลิกภาพ.....
- ด้านอื่น ๆ	

นักเรียนมีความสนใจในอาชีพต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (เรียงจากมากไปหาน้อย) 1).....2).....3).....

ซึ่งผู้ปกครองมีความคิดเห็นดังนี้.....

และต้องการเลือกสถานศึกษาต่อดังนี้ อันดับ 1)..... อันดับ2)..... อันดับ3).....

ซึ่งผู้ปกครองมีความคิดเห็นดังนี้.....

6. แผนที่แสดงเส้นทางการเดินทางมาโรงเรียน

ชื่อ - สกุล.....

ที่อยู่.....โทรศัพท์.....

ให้นักเรียนเขียนแผนที่แสดงการเดินทางจากโรงเรียนไปบ้าน

แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)

(สำหรับครูเป็นผู้ประเมินนักเรียน)

ชื่อ - สกุล (นาย / นางสาว / ด.ช. / ด.ญ.)ชั้น/.....เลขที่

วัน / เดือน / ปีเกิด เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย X ในช่องท้ายแต่ละข้อให้ครบทุกข้อ

กรุณาตอบให้ตรงกับลักษณะของเด็กในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

พฤติกรรมประเมิน	ไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง
1. ห่วงใยความรู้สึกคนอื่น			
2. อยู่ไม่นิ่ง นิ่งนิ่ง ๆ ไม่ได้			
3. มักจะบ่นว่าปวดศีรษะ ปวดท้อง			
4. เต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน (ขนม, ของเล่น, ดินสอ เป็นต้น)			
5. มักจะอาละวาด หรือโมโหง่าย			
6. ค่อนข้างแยกตัว ชอบเล่นคนเดียว			
7. เชื่อฟัง มักจะทำตามผู้ใหญ่ต้องการ			
8. กังวลใจหลายเรื่อง ดูกังวลเสมอ			
9. เป็นที่พึงได้เวลาที่คนอื่นเสียใจ อารมณ์ไม่ดี หรือไม่สบายใจ			
10. อยู่ไม่สุข รุนวายเป็นอย่างมาก			
11. มีเพื่อนสนิท			
12. มักจะมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเด็กอื่น หรือรังแกเด็กอื่น			
13. ดูไม่มีความสุข ท้อแท้			
14. เป็นที่ชื่นชอบของเพื่อน			
15. วอกแวกง่าย สมาธิสั้น			
16. เครียดไม่ยอมห่างเวลาอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้น และขาดความมั่นใจในตนเอง			
17. ใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า			
18. ชอบโกหก หรือขี้โกง			
19. ถูกเด็กคนอื่นล้อเลียนหรือรังแก			
20. ชอบอาสาช่วยเหลือผู้อื่น (พ่อ, แม่, ครู, เด็กคนอื่น)			
21. คิดก่อนทำ			
22. ขโมยของที่บ้าน ที่โรงเรียนหรือที่อื่น			
23. เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดีกว่าเด็กวัยเดียวกัน			
24. ขี้กลัว รู้สึกหวาดกลัวได้ง่าย			
25. ทำงานได้จนเสร็จ มีความตั้งใจในการทำงาน			

คุณมีความเห็นหรือมีความกังวลอื่นอีกหรือไม่

คะแนนด้านที่ 1		แปลผล
คะแนนด้านที่ 2		แปลผล
คะแนนด้านที่ 3		แปลผล

คะแนนด้านที่ 4 แปลผล

รวมคะแนนทั้ง 4 ด้าน แปลผล

คะแนนด้านสัมพันธ์ภาพทางสังคม แปลผล

ฉบับครูประเมิน

โดยรวมคุณคิดว่าเด็กมีปัญหาในด้านใดด้านหนึ่งต่อไปนี้หรือไม่

ด้านอารมณ์ ด้านสมาธิ ด้านพฤติกรรม หรือความสามารถเข้ากับผู้อื่น

☐

ไม่

☐

ใช่ มีปัญหาเล็กน้อย

☐

ใช่ มีปัญหาชัดเจน

☐

ใช่ มีปัญหาอย่างมาก

ถ้าตอบว่า “ไม่” ไม่ต้องตอบข้อต่อไป

ถ้าคุณตอบว่า “ใช่” กรุณาตอบข้อต่อไป

ปัญหานี้เกิดขึ้นมานานเท่าไรแล้ว

☐

น้อยกว่า 1 เดือน

☐

1 – 5 เดือน

☐

6 – 12 เดือน

☐

มากกว่า 1 ปี

ปัญหานี้ทำให้เด็กรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่

☐

ไม่เลย

☐

เล็กน้อย

☐

ค่อนข้างมาก

☐

มาก

ปัญหานี้รบกวนชีวิตประจำวันของเด็กในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้หรือไม่

	ไม่	เล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก
☐ การคบเพื่อน	☐	☐	☐	☐
☐ การเรียนในห้องเรียน	☐	☐	☐	☐

ปัญหานี้ทำให้คุณหรือครอบครัวเกิดความยุ่งยากหรือไม่

☐ ไม่เลย	☐ เล็กน้อย
☐ ค่อนข้างมาก	☐ มาก

(ลายมือชื่อ)

ครูผู้สอน / ครูที่ปรึกษา / อื่น ๆ (โปรดระบุ)

วันที่ เดือน พ.ศ.

คะแนนรวมแบบประเมินด้านหลัง

แปลผล

สรุป

การให้คะแนนและการแปลผล (สำหรับครูประเมิน) การให้คะแนนแยกตามรายด้าน

1. พฤติกรรมด้านอารมณ์

ข้อ	คำถาม	ไม่จริง	อาจจะจริง	จริง
3	มักจะบ่นว่าปวดศีรษะ ปวดท้อง	0	1	2
8	กังวลใจหลายเรื่อง กังวลเสมอ	0	1	2
13	ดูไม่มีความสุข ท้อแท้	0	1	2
16	เครียด ไม่ยอมห่างเวลาอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นและขาดความมั่นใจในตนเอง	0	1	2
24	ชักกลัว รู้สึกหวาดกลัวได้ง่าย	0	1	2

รวมคะแนน จัดอยู่ในกลุ่ม

0 - 3	4	5 - 10
[]	[]	[]
ปกติ	เสี่ยง	มีปัญหา

2. ด้านพฤติกรรมเกร

ข้อ	คำถาม	ไม่จริง	อาจจะจริง	จริง
5	มักจะอาละวาด หรือโมโหร้าย	0	1	2
7	เชื่อฟัง มักจะทำตามผู้ใหญ่ต้องการ	2	1	0
12	มักจะมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเด็กอื่น หรือรังแกเด็กอื่น	0	1	2
18	ชอบโกหก หรือซี้โกง	0	1	2
22	ขโมยของที่บ้าน ที่โรงเรียนหรือที่อื่น	0	1	2

รวมคะแนน จัดอยู่ในกลุ่ม

0 - 3	4	5 - 10
[]	[]	[]
ปกติ	เสี่ยง	มีปัญหา

3. ด้านพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง

ข้อ	คำถาม	ไม่จริง	อาจจะจริง	จริง
2	อยู่ไม่นิ่ง นั่งนิ่ง ๆ ไม่ได้	0	1	2
10	อยู่ไม่สุข รุนวายเป็นอย่างมาก	0	1	2
15	วอกแวกง่าย สมาธิสั้น	0	1	2
21	คิดก่อนทำ	2	1	0
25	ทำงานได้จนเสร็จ มีความตั้งใจในการทำงาน	2	1	0

รวมคะแนน จัดอยู่ในกลุ่ม

0 - 5	6	7 - 10
[]	[]	[]
ปกติ	เสี่ยง	มีปัญหา

4. พฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน

ข้อ	คำถาม	ไม่จริง	อาจจะจริง	จริง
6	ค่อนข้างแยกตัว ชอบเล่นคนเดียว	0	1	2
11	มีเพื่อนสนิท	2	1	0
14	เป็นที่ชื่นชอบของเพื่อน	2	1	0
19	ถูกเด็กคนอื่นล้อเลียน หรือรังแก	0	1	2
23	เข้ากับผู้ใหญ่ได้ดีกว่ากับเด็กวัยเดียวกัน	0	1	2

รวมคะแนนจัดอยู่ในกลุ่ม

0 - 5	6	7 - 10
ปกติ	เสี่ยง	มีปัญหา

5. พฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม

ข้อ	คำถาม	ไม่จริง	อาจจะจริง	จริง
1	ห่วงใยความรู้สึกคนอื่น	0	1	2
4	เต็มใจแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน (ขนม, ของเล่น, ดินสอ เป็นต้น)	0	1	2
9	เป็นที่พึ่งได้เวลาที่คนอื่นเสียใจ อารมณ์ไม่ดี หรือไม่สบายใจ	0	1	2
17	ใจดีกับเด็กที่เล็กกว่า	0	1	2
20	ชอบอาสาช่วยเหลือผู้อื่น (พ่อ แม่, ครู, เพื่อน, เด็กคนอื่น ๆ เป็นต้น)	0	1	2

4 - 10 0 - 3

มีจุดแข็ง	ไม่มีจุดแข็ง

รวมคะแนน จัดอยู่ในกลุ่ม

ตารางคะแนนการแปลผลแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก

สรุปการให้คะแนนและการแปลผลในภาพรวม (นักเรียนประเมินตนเอง)

รายการประเมิน	ปกติ	เสี่ยง	มีปัญหา
คะแนนรวมพฤติกรรมที่เป็นปัญหา(จากคะแนนรวมพฤติกรรม 4 ด้าน)	0 - 16	17 - 18	19 - 40
คะแนนรวมพฤติกรรมแต่ละด้าน			
1. คะแนนพฤติกรรมด้านอารมณ์	0 - 5	6	7 - 10
2. คะแนนพฤติกรรมเกร	0 - 4	5	6 - 10
3. คะแนนพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง	0 - 5	6	7 - 10
4. คะแนนพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน	0 - 3	4	5 - 10
5. คะแนนพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม (คะแนนจุดแข็ง)	4 - 10	0 - 3	ไม่มีจุดแข็ง

สรุปการให้คะแนนและการแปลผลในภาพรวม (ฉบับครูประเมินนักเรียน และ ฉบับผู้ปกครองประเมินนักเรียน)

รายการประเมิน	ปกติ	เสี่ยง	มีปัญหา
คะแนนรวมพฤติกรรมที่เป็นปัญหา(จากคะแนนรวมพฤติกรรม 4 ด้าน)	0 - 15	16 - 17	18 - 40
คะแนนรวมพฤติกรรมแต่ละด้าน			
1. คะแนนพฤติกรรมด้านอารมณ์	0 - 3	4	5 - 10
2. คะแนนพฤติกรรมเกร	0 - 3	4	5 - 10
3. คะแนนพฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง	0 - 5	6	7 - 10
4. คะแนนพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน	0 - 5	6	7 - 10
5. คะแนนพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม (คะแนนจุดแข็ง)	4 - 10	0 - 3	ไม่มีจุดแข็ง

การแปลผล (ด้านหลัง)

ข้อความ	ไม่เคย	เล็กน้อย	ค่อนข้างมาก	มาก
ปัญหานี้ทำให้รู้สึกไม่สบายใจ	0	0	1	2
ปัญหานี้รบกวนชีวิตประจำวันในด้านต่าง ๆ				
๑ ความเป็นอยู่ที่บ้าน	0	0	1	2
๑ การคบเพื่อน	0	0	1	2
๑ การเรียนในห้องเรียน	0	0	1	2
๑ กิจกรรมยามว่าง	0	0	1	2
สรุปการแปลผล	คะแนนรวม 0 คะแนน			ปกติ
	คะแนนรวม 1 - 2 คะแนน			เสี่ยง
	คะแนนรวม 3 - 10 คะแนน			มีปัญหา

บันทึกการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล

โรงเรียน

จังหวัดมหาสารคาม (สพป.มค.3)

ชื่อ สกุล ชั้น ปีที่ กลุ่ม วัน / เดือน / ปี / / ครูผู้สรุปผล	จัดอยู่ในกลุ่ม ☐ กลุ่มปกติ ☐ กลุ่มเสี่ยง / มีปัญหา
--	---

1. **ด้านการเรียน**

☐ เสียง / มีปัญหา
☐ ผลการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00
☐ ไม่เข้าเรียนในรายวิชาต่าง ๆ 3 - 5 ครั้ง ต่อ รายวิชา
☐ มี 0, ร, มส. 1-5 รายวิชา ใน 1 ภาคเรียน
☐ อ่านหนังสือไม่คล่อง ☐ เขียนหนังสือไม่ถูก
☐ อ่านหนังสือไม่ถูกต้องสะกดคำผิด แม้คำง่าย ๆ
☐ มาโรงเรียนสายไม่ทันกิจกรรมหน้าเสาธง มากกว่า 10 ครั้งใน 1 ภาคเรียน
☐ อื่น ๆ

☐ ปกติ
2. **ด้านความสามารถอื่น ๆ**

☐ โปรดระบุ
☐ ไม่ชัดเจนในความสามารถด้านอื่น นอกจากด้านการเรียน

☐ ปกติ
3. **ด้านสุขภาพ**

☐ ปกติ
☐ ร่างกายไม่แข็งแรงป่วยบ่อย
☐ น้ำหนักผิดปกติและไม่สัมพันธ์กับส่วนสูงหรืออายุ
☐ พิกัดด้านร่างกาย
☐ อื่น ๆ

☐ เสียง / มีปัญหา
☐ มีโรคประจำตัว
☐ มีปัญหาด้านได้ยิน
☐ มีปัญหาด้านสายตา
4. **ด้านสุขภาพจิต และพฤติกรรม**

ด้านอารมณ์	☐	ปกติ	☐	เสียง / มีปัญหา
ด้านความประพฤติ	☐	ปกติ	☐	เสียง / มีปัญหา
ด้านพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง	☐	ปกติ	☐	เสียง / มีปัญหา
ด้านบุคลิกภาพและ	☐	ปกติ	☐	เสียง / มีปัญหา
ความสัมพันธ์กับเพื่อน	☐	ปกติ	☐	เสียง / มีปัญหา
ด้านสัมพันธ์ภาพทางสังคม	☐	ปกติ	☐	เสียง / มีปัญหา
5. **ด้านเศรษฐกิจ**

☐ ปกติ
☐ เสียง / มีปัญหา
☐ รายได้ครอบครัวต่ำกว่า 3,000 บาท ต่อเดือน ☐ มีภาระหนี้สิน
☐ พ่อหรือแม่ตกงาน ☐ ไม่มีเงินพอรับประทานอาหารกลางวัน
☐ ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์การเรียน ☐ ไม่มีเงินค่าพาหนะมาโรงเรียน
☐ อื่น ๆ

☐ ปกติ

6. ด้านการคุ้มครองนักเรียน

☐	ปกติ	☐	เสียง / มีปัญหา	☐	พ่อแม่แยกทางกันหรือสมรสใหม่
☐		☐	ไม่มีผู้ดูแล	☐	มีบุคคลในครอบครัวใช้สารเสพติด
☐		☐	สภาพแวดล้อมทางบ้านไม่ดี	☐	มีความรู้สึกไม่ดีต่อพ่อแม่
☐		☐	มีบุคคลในครอบครัวเล่นการพนัน	☐	มีความรู้สึกไม่ดีต่อพ่อแม่
☐		☐	มีบุคคลในครอบครัวเจ็บป่วยด้วยโรครุนแรง / เรื้อรัง	☐	มีการถูกล่วงละเมิดทางเพศ
☐		☐	มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว	☐	อื่น ๆ

7. ด้านอื่น ๆ

ด้านยาเสพติด	☐	ปกติ	☐	เสียง / มีปัญหา	☐	เคยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์
		☐	เคยสูบบุหรี่	☐	เคยเห็นกัญชา	เคยเสพยาบ้า
		☐		☐	เคยเห็นยาบ้า	อื่น ๆ
		☐		☐	เคยดมกาว	
ด้านเพศ	☐	ปกติ	☐	เสียง / มีปัญหา	☐	เคยทำอนาจาร / ข่มขืน
		☐		☐	จับคู่ชัดเจน	มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ เช่น ทอม ดี ดูด
		☐		☐	ชอบเที่ยวเตร่ตอนกลางคืน	อื่น ๆ
ด้านอื่น ๆ	☐	ปกติ	☐	มีปัญหา	☐	ชอบทะเลาะวิวาท
		☐		เคยเล่นการพนัน	☐	ลักทรัพย์ในโรงเรียน
		☐		ข่มขู่เพื่อน	☐	พฤติกรรมก้าวร้าว
		☐		ก่อความรำคาญ รบกวนผู้อื่น	☐	แต่งกายไม่เรียบร้อย
		☐		มีปัญหาในชั้นเรียน	☐	อื่น ๆ
		☐			☐	

สรุป

แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล

(สำหรับครูที่ปรึกษา)

ชื่อสกุล.....ชั้น ม...../.....เลขที่.....กลุ่ม.....

ปัญหาของนักเรียน

1. ด้านความสามารถ

- ☐ การเรียน คือ
- ☐ ความสามารถอื่น ๆ คือ

2. ด้านสุขภาพ

- ☐ ร่างกาย คือ
- ☐ จิตใจ – พฤติกรรม คือ.....

3. ด้านครอบครัว

- ☐ เศรษฐกิจ คือ.....
- ☐ การคุ้มครองนักเรียน คือ.....

แผนการแก้ไขปัญา

- ☐ จัดกิจกรรมในห้องเรียนโดย.....
- ☐ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดย.....
- ☐ จัดกิจกรรมซ่อมเสริม โดย.....
- ☐ จัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน โดย.....
- ☐ ติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง โดย.....

การดำเนินงานแก้ไขปัญา

วัน เดือน ปี	วิธีการ	ผลการดำเนินงาน
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

สรุปการดำเนินงาน

- ☐ นักเรียนดีขึ้น ยุติการช่วยเหลือ
- ☐ ดูแลต่อไปอีกประมาณ 3 เดือน
- ☐ ส่งต่อ

ลงชื่อ

(.....)

ครูที่ปรึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่...../..... กลุ่ม.....

แบบบันทึกสรุปรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา
(เพื่อรายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ทุกภาคเรียน)

จำนวนนักเรียนในความดูแล... ..คน แยกเป็น

- ☐ กลุ่มปกติคน (ร้อยละ.....ของจำนวนนักเรียนในความดูแล)
☐ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา.....คน (ร้อยละ.....ของจำนวนนักเรียนในความดูแล)

ช่วยเหลือได้แล้ว.....คน อยู่ในระหว่างช่วยเหลือ.....คน ส่งต่อ.....คน

ผลการดำเนินงานกับกลุ่มช่วยเหลือ จำแนกตามลักษณะปัญหาของนักเรียน

ลักษณะปัญหา	ช่วยเหลือได้แล้ว (คน)	อยู่ในระหว่าง การช่วยเหลือ (คน)	ส่งต่อ ครู..... (คน)	หมายเหตุ
ด้านการเรียน				
ด้านสุขภาพ				
ด้านสุขภาพจิต / พฤติกรรม				
ด้านเศรษฐกิจ				
ด้านการคุ้มครองนักเรียน				
อื่น ๆ โปรดระบุ				

ลงชื่อ

(.....)

ครูที่ปรึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่...../..... กลุ่ม.....

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมโฮมรูม (Home room)

กิจกรรมที่ 1 สร้างความคุ้นเคย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ครูและนักเรียนได้รู้จักคุ้นเคยกัน
2. เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักกันและกันมากขึ้น

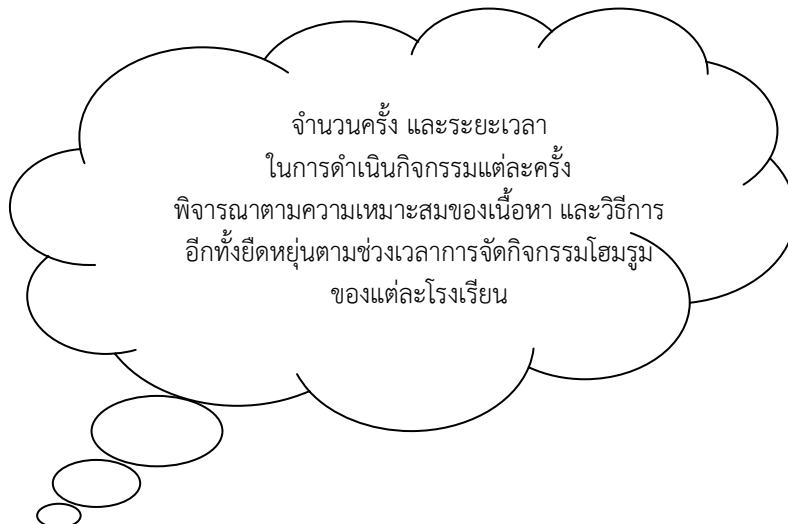
สาระสำคัญ

การที่คนเรามาอยู่ร่วมกัน จำเป็นต้องทำความรู้จักคุ้นเคยกันเพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพและปรับตัวให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

การดำเนินกิจกรรม

1. ให้นักเรียนแต่ละคนแนะนำตัวเอง เช่น ชื่อจริง ชื่อเล่น ฯลฯ
2. ให้นักเรียนจับคู่ สัมภาษณ์เพื่อนแล้วจับกลุ่มสัมภาษณ์เพิ่มขึ้นจาก 2 เป็น 4 เป็น 8
3. ให้นักเรียนบอกประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มเติมจากการร่วมกิจกรรม

หมายเหตุ ในห้องที่นักเรียนรู้จักกันแล้ว อาจมีการแนะนำรายละเอียดอื่น ๆ มากขึ้นตามที่ครูที่ปรึกษาเห็นสมควร

กิจกรรมที่ 2 ความดี – ความสามารถที่มี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความดีและความสามารถพิเศษของตน
2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

สาระสำคัญ

การที่บุคคลได้มองเห็นความดี สิ่งที่ดีหรือความสามารถพิเศษของตนเอง จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาตนเองต่อไป

การดำเนินกิจกรรม

1. ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าถึงงานอดิเรกของตนเอง โดยอาจเสนอเป็นการเล่าเรื่องหรือแสดงท่าทางโดยใช้ภาษาใบ้ แล้วให้เพื่อนทาย
2. ให้นักเรียนแต่ละคนเล่าถึงความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ของตนเอง หากไม่มีครูและเพื่อนนักเรียนช่วยกันให้กำลังใจ และช่วยกันบอกถึงกิจกรรม หรือสิ่งที่นักเรียนทำได้ดี
3. ให้นักเรียนเล่าการกระทำของตนที่รู้สึกประทับใจ หรือประสบการณ์ที่ทำให้ภาคภูมิใจ
4. ให้นักเรียนร่วมกันสรุปถึงข้อคิดที่ได้จากการร่วมกิจกรรมครั้งนี้

บันทึกผลการจัดกิจกรรม

จัดกิจกรรม วันที่สถานที่จัดกิจกรรม.....

ผลการจัด

กิจกรรม.....
.....
.....

กิจกรรมที่ 3 ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญในการใฝ่หาข้อมูลความรู้นอกตำราเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักวิธีการแสวงหาและเลือกใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างเหมาะสม

สาระสำคัญ

โลกปัจจุบันเป็นโลกของข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จำเป็นที่เราทุกคน โดยเฉพาะวัยเด็กวัยเรียนจะต้องติดตามข่าวสารเพื่อให้มีความรู้ ข้อมูลใหม่ ๆ รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และสามารถนำข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวัน

การดำเนินกิจกรรม

1. ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงข้อดี – ข้อเสียของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน
2. ให้นักเรียนนำข่าว หรือข้อมูลความรู้จากสิ่งตีพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรืออื่น ๆ มาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟัง พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อคิดที่ได้ แล้วครูนำอภิปรายซักถาม
3. ให้นักเรียนที่มีประสบการณ์จากการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตมาเล่าประโยชน์หรือสิ่งไม่ดีที่ได้จากการใช้อินเทอร์เน็ต และให้อภิปรายร่วมกันถึงข้อระมัดระวังในการใช้อินเทอร์เน็ต
4. ให้นักเรียนสรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการมีนิสัยใฝ่หาความรู้นอกตำราเรียน

กิจกรรมที่ 4 การพัฒนาตนด้านการเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้ประเมินตนเองในด้านการเรียน
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกวิธีที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องการเรียน

สาระสำคัญ

การส่งเสริมให้นักเรียนได้สำรวจและรู้จักตนเองในเรื่องการเรียน จะช่วยให้นักเรียน มองเห็นแนวทางในการพัฒนาตนเองด้านการเรียนให้ประสบความสำเร็จ

การดำเนินกิจกรรม

1. ครูอธิบายเกณฑ์การจบหลักสูตร
2. ให้นักเรียนรายงานการแก้ไข 0 , ร , มส , มผ สำหรับนักเรียนที่ผลการเรียนดังกล่าว
3. ให้นักเรียนรายงานผลการเรียนเฉลี่ยรายวิชาแต่ละภาคเรียนโดยเสนอเป็นกราฟแท่ง
4. ให้นักเรียนที่ได้ผลการเรียนดีในแต่ละรายวิชาเล่าวิธีการเรียนที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ
5. ครูนำอภิปรายเรื่องการจัดแบ่งเวลาในการ.....
 - การทำการบ้าน การดูหนังสือ การทำกิจกรรมนอกหลักสูตร การช่วยงานผู้ปกครอง
 - การทำโน้ตย่อ

กิจกรรมที่ 5 ภัยใกล้ตัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงภัยที่อยู่รอบตัว
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาที่พบ

สาระสำคัญ

ท่ามกลางภาวะความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมปัจจุบันมีภัยต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายโดยที่เราไม่คาดคิดหรือระวังตัว การรู้เท่าทันเหตุการณ์และการเรียนรู้ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจะเป็นการเตรียมตัวให้นักเรียนรู้จักป้องกันหลีกเลี่ยงหรือสามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินกิจกรรม

1. ให้นักเรียนวิเคราะห์ข่าวเกี่ยวกับภัยใกล้ตัวจากหนังสือพิมพ์และอภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับสาเหตุ วิธีการป้องกัน วิธีการแก้ไข หากตนเองประสบกับเหตุการณ์ดังกล่าว
2. ให้นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับภัยที่เคยเกิดกับตนเอง และวิธีการแก้ไขของนักเรียนครูนำอภิปรายซักถาม
3. ให้นักเรียนอภิปรายภัยที่อาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน นอกเหนือจากข่าวในหนังสือพิมพ์ และวิธีการป้องกัน เช่น ความปลอดภัยในห้องน้ำ การไปดื่มที่บ้านเพื่อน การเดินในที่เปลี่ยว การเที่ยวกลางคืน การแต่งกาย ฯลฯ

กิจกรรมที่ 6 มารยาทในโอกาสต่าง ๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกประโยชน์ของการมีมารยาทที่ดี
2. เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมในโอกาสต่าง ๆ

สาระสำคัญ

มารยาทที่ดีงามทำให้เพิ่มคุณค่าของตนและเป็นที่ชื่นชมของผู้พบเห็น นักเรียนจึงควรได้เรียนรู้ถึงการปฏิบัติตนให้มีมารยาทเหมาะสมกับโอกาส เวลา และสถานที่

การดำเนินกิจกรรม

1. ให้นักเรียนบอกถึงมารยาทของตนเองหรือของเพื่อน ๆ ที่ได้รับคำชมเชยและอภิปรายร่วมกันถึงเหตุผลที่ได้รับคำชมเชย
2. ให้นักเรียนสาธิตการแสดงมารยาทที่ได้รับการชมเชย
3. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติสำหรับมารยาทในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - มารยาทในการใช้โทรศัพท์
 - มารยาทในการรับประทานอาหาร
 - มารยาทในการเข้าห้องประชุม
 - มารยาทในการเข้าพบผู้ใหญ่ , ครู , อาจารย์ ฯลฯ

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....กลุ่ม.....

ความฉลาดทางอารมณ์คือ ความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข การรู้จักความฉลาดทางอารมณ์ของตนเองเพื่อพัฒนาและ การใช้ศักยภาพตนเองในการดำเนินชีวิตครอบครัว การทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ กรมสุขภาพจิตได้ตระหนักถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์จึงได้สร้างแบบประเมินสำหรับประชาชนเพื่อใช้ประเมินตนเอง

คำแนะนำ

แบบประเมินนี้เป็นประโยชน์ที่มีข้อความเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ แม้ว่าประโยคอาจไม่ตรงกับที่ท่านเป็นอยู่ก็ตามให้ท่านเลือกคำตอบที่ตรงกับท่านมากที่สุด ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี

โปรดตอบตามความเป็นจริงและตอบทุกข้อ เพื่อท่านจะได้รู้จักตนเองและวางแผนพัฒนาตนเองต่อไป

มีคำตอบ 4 คำตอบ สำหรับข้อความแต่ละประโยคคือ **ไม่จริง** **จริงบางครั้ง** **ค่อนข้างจริง** **จริงมาก**

โปรดใส่เครื่องหมาย 4 ในช่องที่ท่านเห็นว่าตรงกับตัวท่านมากที่สุด

รายการประเมิน		ไม่จริง	จริงบางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริงมาก	คะแนน
1.	เวลาโกรธหรือไม่สบายใจ ฉันรับรู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับฉัน					
2.	ฉันบอกไม่ได้ว่าอะไรทำให้ฉันรู้สึกโกรธ					
3.	เมื่อถูกขัดใจฉันรู้สึกหงุดหงิดจนควบคุมอารมณ์ไม่ได้					
4.	ฉันสามารถคอยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พอใจ					
5.	ฉันมีปฏิกิริยาโต้ตอบปัญหาเพียงเล็กน้อย					
6.	ฉันถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่ชอบ ฉันจะอธิบายเหตุผลจนผู้อื่นยอมรับได้					
รวม						
7.	ฉันสังเกตได้ เมื่อคนใกล้ชิดมีอารมณ์เปลี่ยนแปลง					
8.	ฉันไม่สนใจกับความทุกข์ของผู้อื่นที่ฉันไม่รู้จัก					
9.	ฉันไม่ยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นทำต่างจากที่ฉันคิด					
10.	ฉันยอมรับได้ว่าผู้อื่นก็มีเหตุผลที่จะไม่พอใจในการกระทำของฉัน					
11.	ฉันรู้สึกที่ผู้อื่นเรียกร้องความสนใจมากเกินไป					
12.	แม้จะมีภาระที่ต้องทำ ฉันยินดีรับฟังความทุกข์ของผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ					
รวม						
13.	เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเมื่อมีโอกาส					
14.	ฉันเห็นคุณค่าในน้ำใจที่ผู้อื่นมีต่อฉัน					
15.	เมื่อทำผิดฉันสามารถกล่าวคำว่า “ขอโทษ” ผู้อื่นได้					
16.	ฉันยอมรับข้อผิดพลาดของผู้อื่นได้ยาก					
17.	ถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวไปบ้าง ฉันก็ยินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวม					
18.	ฉันรู้สึกลำบากใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้อื่น					
รวม						

ต่อต้านหลั่ง ข้อ 23.....

รายการประเมิน		ไม่จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริงมาก	คะแนน
19.	ฉันไม่รู้ว่าคุณเก่งเรื่องอะไร					
20.	แม้จะเป็นงานยาก ฉันก็มั่นใจว่าสามารถทำได้					
21.	เมื่อทำสิ่งใดไม่สำเร็จ ฉันรู้สึกหมดกำลังใจ					
22.	ฉันรู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้ทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ					
23.	เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคและความผิดหวัง ฉันจะไม่ยอมแพ้					
24.	เมื่อเริ่มทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ฉันมักทำต่อไปไม่สำเร็จ					
รวม						
25.	ฉันพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโดยไม่คิดเอาเองตามใจชอบ					
26.	บ่อยครั้งที่ฉันไม่รู้ว่าจะอะไรทำให้ฉันไม่มีความสุข					
27.	ฉันรู้สึกว่าการตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นเรื่องยากสำหรับฉัน					
28.	เมื่อต้องการทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ฉันตัดสินใจได้ว่าจะทำอะไรก่อนหลัง					
29.	ฉันลำบากใจเมื่อต้องอยู่กับคนแปลกหน้าหรือคนที่ไม่คุ้นเคย					
30.	ฉันทนไม่ได้เมื่อต้องอยู่ในสังคมที่มีกฎระเบียบขัดกับความเคยชินของฉัน					
รวม						
31.	ฉันทำความรู้จักผู้อื่นได้ง่าย					
32.	ฉันมีเพื่อนสนิทหลายคนที่คบกันมานาน					
33.	ฉันไม่กล้าบอกความต้องการของฉันให้ผู้อื่นรู้					
34.	ฉันทำในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน					
35.	เป็นการยากสำหรับฉันที่จะโต้แย้งกับผู้อื่น แม้จะมีเหตุผลเพียงพอ					
36.	เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่น ฉันสามารถอธิบายเหตุผลที่เขายอมรับได้					
รวม						
37.	ฉันรู้สึกด้อยกว่าผู้อื่น					
38.	ฉันทำหน้าที่ได้ดี ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทใด					
39.	ฉันสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีที่สุด					
40.	ฉันไม่มั่นใจในการทำงานที่ยากลำบาก					
รวม						
41.	แม้ว่าสถานการณ์จะเลวร้าย ฉันก็มีความหวังว่าจะดีขึ้น					
42.	ทุกปัญหาก็มีทางออกเสมอ					
43.	เมื่อมีเรื่องที่ทำให้เครียด ฉันมักปรับเปลี่ยนให้เป็นเรื่องผ่อนคลายหรือสนุกสนานได้					
รวม						
44.	ฉันสนุกสนานทุกครั้งกับกิจกรรมในวันสุดสัปดาห์และวันหยุด					
45.	ฉันรู้สึกไม่พอใจที่ผู้อื่นได้รับสิ่งดี ๆ มากกว่าฉัน					
46.	ฉันพอใจกับสิ่งที่ฉันเป็นอยู่					
47.	ฉันไม่รู้ว่าทำอะไรเมื่อรู้สึกเบื่อหน่าย					
48.	เมื่อว่างเว้นจากภาระหน้าที่ ฉันจะทำในสิ่งที่ฉันชอบ					
49.	เมื่อรู้สึกไม่สบายใจ ฉันมีวิธีผ่อนคลายอารมณ์ได้					
50.	ฉันสามารถผ่อนคลายตนเองได้ แม้จะเหน็ดเหนื่อยจากภาระหน้าที่					
51.	ฉันไม่สามารถทำให้เป็นสุขได้จนกว่าจะได้ทุกสิ่งที่ต้องการ					
52.	ฉันมักทุกข์ร้อนกับเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้นเสมอ					
รวม						

การให้คะแนน

แบ่งเป็น 2 กลุ่มในการให้คะแนนดังนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ข้อ

1	4	6	7	10	12	14	15	17	20	22	23	25	28
31	32	34	36	38	39	41	42	43	44	46	48	49	50
แต่ละข้อให้คะแนนดังต่อไปนี้													
ตอบไม่จริง						ให้	1	คะแนน					
ตอบจริงบางครั้ง						ให้	2	คะแนน					
ตอบค่อนข้างจริง						ให้	3	คะแนน					
ตอบจริงมาก						ให้	4	คะแนน					

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ข้อ

2	3	5	8	9	11	13	16	18	19	21	24
26	27	29	30	33	35	37	40	45	47	51	52
แต่ละข้อให้คะแนนดังต่อไปนี้											
ตอบไม่จริง						ให้	4	คะแนน			
ตอบจริงบางครั้ง						ให้	3	คะแนน			
ตอบค่อนข้างจริง						ให้	2	คะแนน			
ตอบจริงมาก						ให้	1	คะแนน			

การรวมคะแนน

ด้านดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

ด้านเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ด้านสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข

ด้าน	ด้านย่อย	การรวมคะแนน	ผลรวมคะแนน		
ดี	1.1 ควบคุมอารมณ์	รวมข้อ 1 ถึงข้อ 6			
	1.2 เห็นใจผู้อื่น	รวมข้อ 7 ถึงข้อ 12			
	1.3 รับผิดชอบ	รวมข้อ 13 ถึงข้อ 18			
เก่ง	2.1 มีแรงจูงใจ	รวมข้อ 19 ถึงข้อ 24			
	2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา	รวมข้อ 25 ถึงข้อ 30			
	2.3 สัมพันธภาพกับผู้อื่น	รวมข้อ 31 ถึงข้อ 36			
สุข	3.1 ภูมิใจตนเอง	รวมข้อ 37 ถึงข้อ 40			
	3.2 พึงพอใจในชีวิต	รวมข้อ 41 ถึงข้อ 46			
	3.3 สุขสงบทางใจ	รวมข้อ 47 ถึงข้อ 52			

หลังจากรวมคะแนนแต่ละด้านเสร็จแล้ว นำคะแนนที่ได้ไปทำเครื่องหมาย x ลงบนเส้นประในกราฟความฉลาดทางอารมณ์แล้วลากเส้นให้ต่อกัน และพิจารณาว่ามีคะแนนด้านใดที่สูงหรือต่ำกว่าช่วงคะแนนปกติ ผลที่ได้เป็นเพียงการประเมินโดยสังเขป คะแนนที่ได้ต่ำกว่าช่วงคะแนนปกติ ไม่ได้หมายความว่าท่านมีความผิดปกติในด้านนั้น เพราะด้านต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่มีการพัฒนาและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นคะแนนที่ได้ต่ำจึงเป็นเพียงข้อเตือนใจให้ท่านหาแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในด้านนั้นๆ ให้มากยิ่งขึ้น

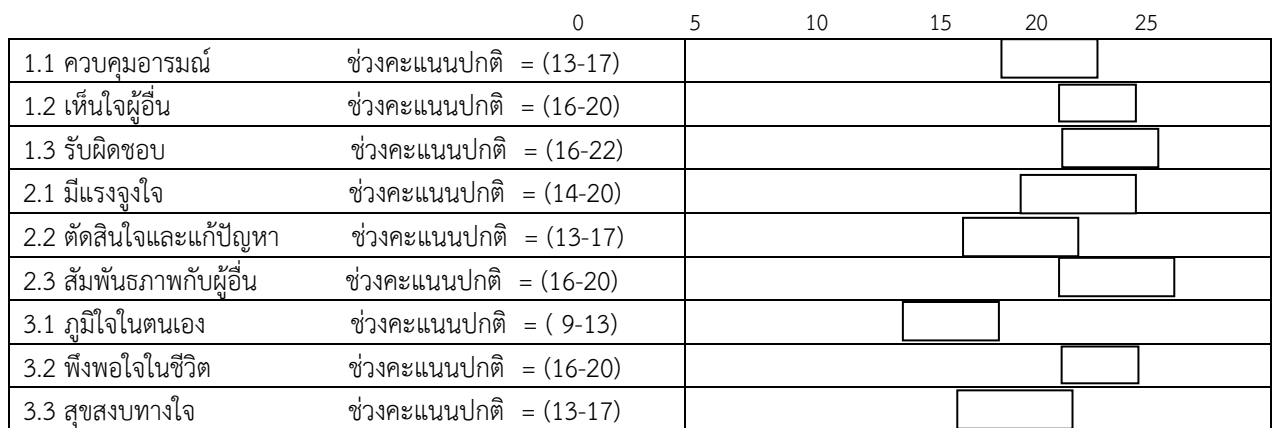
สำหรับรายละเอียดและแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์มีอยู่ในหนังสืออีคิว : ความฉลาดทางอารมณ์ หรือคู่มือความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต รวมทั้งท่านสามารถเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่ทางกรมสุขภาพจิตหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องจัดขึ้น

เกณฑ์ปกติของคะแนน EQ รวม ดี เก่ง สุข

กลุ่มตัวอย่างอายุ 14 - 17 ปี

องค์ประกอบ EQ	ต่ำกว่าปกติ	เกณฑ์ปกติ	สูงกว่าปกติ
คะแนน EQ รวม	< 140	140 - 170	>170
1. องค์ประกอบ ดี	< 48	48 - 58	>58
1.1 ควบคุมอารมณ์	< 13	13 - 17	>17
1.2 เห็นใจผู้อื่น	< 16	16 - 20	>20
1.3 รับผิดชอบ	< 16	16 - 22	>22
2. องค์ประกอบ เก่ง	< 45	45 - 57	>57
2.1 มีแรงจูงใจ	< 14	14 - 20	>20
2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา	< 13	13 - 19	>19
2.3 สัมพันธภาพกับผู้อื่น	< 14	14 - 20	>20
3. องค์ประกอบ สุข	< 40	40 - 55	>55
3.1 ภูมิใจในตนเอง	< 9	9 - 13	>13
3.2 พึงพอใจในชีวิต	< 16	16 - 22	>22
3.3 สุขสงบทางใจ	< 15	15 - 21	>21

กราฟความฉลาดทางอารมณ์

หมายเหตุ

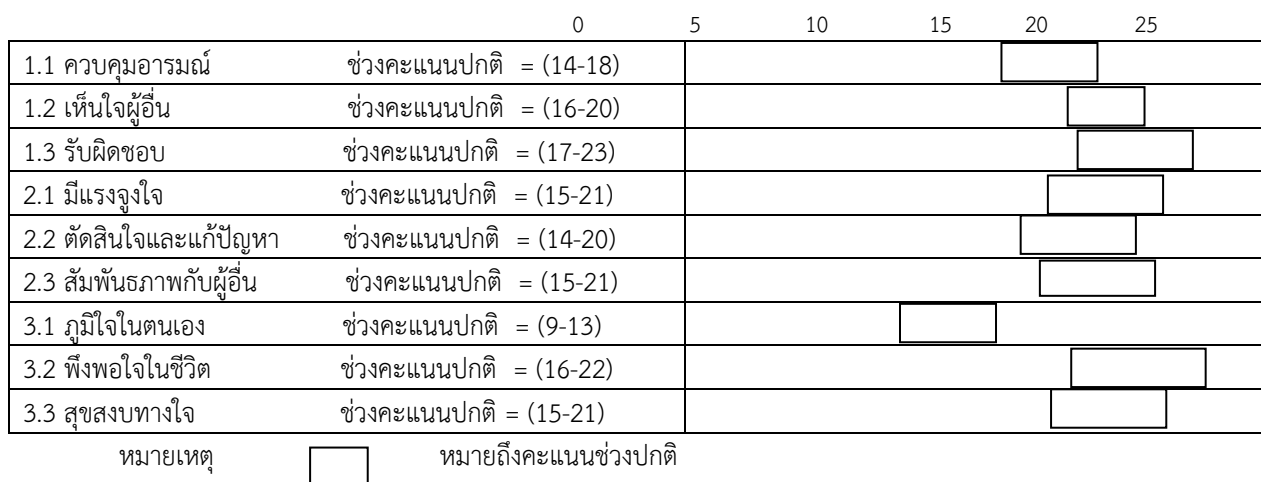
หมายถึงคะแนนช่วงปกติ

เกณฑ์ปกติของคะแนน EQ รวม ดี เก่ง สุข

กลุ่มตัวอย่างอายุ 18 - 25 ปี

องค์ประกอบ EQ	ต่ำกว่าปกติ	เกณฑ์ปกติ	สูงกว่าปกติ
คะแนน EQ รวม	< 138	138 - 170	> 170
1. องค์ประกอบ ดี	< 48	48 - 58	> 58
1.1 ควบคุมอารมณ์	< 14	14 - 18	> 18
1.2 เห็นใจผู้อื่น	< 16	16 - 20	> 20
1.3 รับผิดชอบ	< 17	17 - 23	> 23
2. องค์ประกอบ เก่ง	< 45	45 - 59	> 59
2.1 มีแรงจูงใจ	< 15	15 - 21	> 21
2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา	< 14	14 - 20	> 20
2.3 สัมพันธภาพกับผู้อื่น	< 15	15 - 21	> 21
3. องค์ประกอบ สุข	< 42	42 - 56	> 56
3.1 ภูมิใจในตนเอง	< 9	9 - 13	> 13
3.2 พึงพอใจในชีวิต	< 16	16 - 22	> 22
3.3 สุขสงบทางใจ	< 15	15 - 21	> 21

กราฟความฉลาดทางอารมณ์

เกณฑ์ปกติของคะแนน EQ รวม ดี เก่ง สุข

กลุ่มตัวอย่างอายุ 26 - 60 ปี

องค์ประกอบ EQ	ต่ำกว่าปกติ	เกณฑ์ปกติ	สูงกว่าปกติ
คะแนน EQ รวม	< 138	143 - 177	> 170
1. องค์ประกอบ ดี	< 49	49 - 59	> 59
1.1 ควบคุมอารมณ์	< 14	14 - 18	> 18
1.2 เห็นใจผู้อื่น	< 15	15 - 21	> 21
1.3 รับผิดชอบ	< 17	17 - 23	> 23
2. องค์ประกอบเก่ง	< 48	46 - 62	> 62
2.1 มีแรงจูงใจ	< 18	18 - 24	> 24
2.2 ตัดสินใจและแก้ปัญหา	< 15	15 - 21	> 21
2.3 สัมพันธภาพกับผู้อื่น	< 15	15 - 21	> 21
3. องค์ประกอบสุข	< 44	44 - 58	> 58
3.1 ภูมิใจในตนเอง	< 10	10 - 14	> 14
3.2 พึงพอใจในชีวิต	< 16	16 - 22	> 22
3.3 สุขสงบทางใจ	< 16	15 - 22	> 22

กราฟความฉลาดทางอารมณ์

